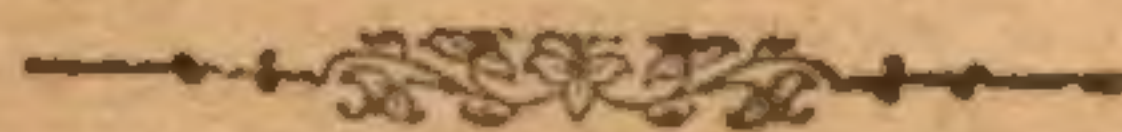

KANTHMATHI

కాంతామతి.

[విదంకముల నాటకము]

గ్రంథకర్త.

సంపూర్ణ రామాయణము పురూరవ, సీతాకల్యాణము మారుతివిజయము.
 మారుతిమైరావణ సంక్రమము, జగన్మోహన, పద్మినీలోకబాంధవము,
 ఇత్యాది నాటకకర్తయగు;

గూడూరు కోటి శ్వర రావు గారు.

ప్రకటనకర్త.

జనరల్ బుక్స్ డిపో

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

 ఏడవకూర్పు 2.00 ప్రింట్లు.

శ్రీ సీతారామాంజనేయపేర్స్ లో ముద్రింపబడియె.
 రాజమండ్రి.

1933

కాపీరైటు రిజిస్టరు.]

వెల ౪ 0-12-0.

ఈనాటకము నందలిముఖ్యపాత్రలు

2.

పురుషులు

ప్రతాపసేనుడు—కథానాయకుడు.

కౌండభట్టు—ప్రతాపసేనుని గురువు.

ఉత్తమశీలుడు—వైశ్యుడు.

దుష్టబుద్ధి—మహాపాతకపురపు రాజు.

మహాపాపి అన్యతవాది—దుష్టబుద్ధి మంత్రిలు.

మహాసీనుడు—గుష్టబుద్ధి సేవకుడు

దొంగ.

దుర్వాసుడు—ఒకముని.

స్త్రీలు

కాంతామతి—ప్రతాపసేనుని భార్య కథానాయిక

కాంచనమాల—ప్రతాపసేనుని వేష్య.

రత్నమాల—వేష్యదాసి.

చంద్రేశ్వరి—కళింగరాజు పుత్రిక.

కొందరు దాసీలు మఱికొందఱు వేష్యులు.

ప్రదర్శకులకుసూచన,

లిఖితరూపకమగు నాయనముతిన పొందనివారు

ఈనాటకమును ప్రదర్శింపగూడదు
అటుగాక స్వతంత్రించిన వారలు నానష్టమునకు పాతులగుదురు.

ప్రకటకర్త కందుల గోవిందము

బెజవాడ.

ఏ డ వ ము ద్ర ణ పీ ఠిక.

భారతీయ సోదరులారా.

“కాంతామతి నాటకము ఏడవకూర్పు కూడ వెలసినదని వచియించుట కెంతయు సంతసించుచున్నాఁడను. ఈ నాటక మనేక నాటక సంఘములవారు ప్రదర్శించుచుండిరి. అందుకొన్ని సంఘముల వారు” దుర్బుద్ధికిని రాజకుమారులకు” ను కొన్ని పద్యములుండిన బాగుండునని పలుమారులు వ్రాయుచుండిరి అందుచే నారల యాప్తిత మీదేర్చితిని.

మఱియు “ప్రతాపసేనుడు” సర్వముఁగోల్పోయి కాంతా రమున కవిపి నిజకాంత కాంతామతి” యన్వేషణము యిదివఱకు విభ్రాంతమున నుండితిని ఆయారంగమును యిప్పుడు “తృతీయాంకము న” తుకీయరంగముగ వ్రాసియున్నాఁడను గాన ప్రదర్శకులారంగము నుకూడ ప్రదర్శింతురుగాక యిహనాకొరె.

ఆంధ్రసోదరులెల్లరు ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ చతుర్థపంచమ ముద్రణములందుఁజూపిన యాదరణ మీ ఏడవముద్రణమున కూడ జూపెదరు గాక యని యెల్లరకుఁ బ్రార్థించెనను.

ఇట్లు.

ప్రకట కర్త కందుకూరి గోవిందము
బెజవాడ

సంపూర్ణ రామాయణ

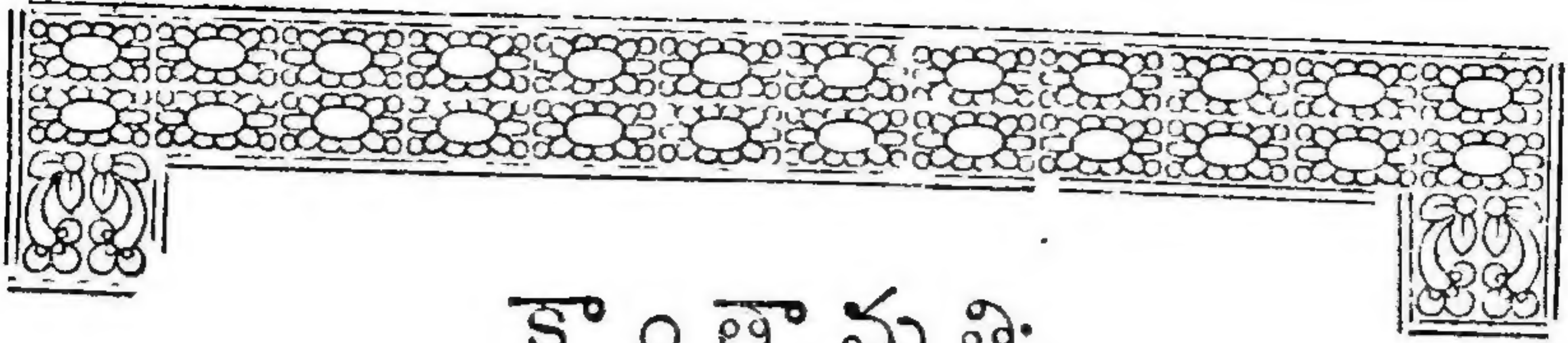
౪

(గ్రంథకర్త: గూడూరు కోటిశ్వరరావుగారు.)

ఇందు బ్రహ్మాదిదేవతలు రక్కసులవలన శాధలుపడలేక శ్రీ
మహావిష్ణువును పార్థివ శ్రీమహావిష్ణువు దశరథునకు పుత్రుడుగా
జనించుట విశ్వామిత్రుని యాగసంరక్షణము శిలయైపడియున్న అహ
ల్యను తన పాదరజముచే శాపనిముక్తంజేయుట హరుపిల్లుమనిమి సీత
నుబెండ్లాడుట, తోవలోయెదుర్కొనిన పరశురాముని గర్వభంగము
సర్చుట కైకఃరాలచే సీతారామలక్ష్మణులు అరణ్యమునకు వెడలు
ట, దశరథుడు పుత్రప్రేమచే విగతజీవుడగుట, కౌసల్య విచారము
కైక తనకుమారుడగు భరతునకు రాజ్యప్రాప్తి గలిగినదిసంతోషము
భరతుడు కైకను మూషించి, చిత్రకూట పర్వతారణ్యముననున్న
సీతారామలక్ష్మణులను రాజ్యమునకు వచ్చి పట్టాభిషిక్తుడవుగమ్మ
నట పట్టాభిషేకముచేయుమని తన పాదుకలకు భరతున కొసంగుట
పాదుకాపట్టాభిషేకము, శూర్పణఖ ముక్కుచెవులుకోయుటచే రావ
ణాసురునకెఱింగింప రావణుడు కోపాద్దిపితుడై మారీచుని మాయలే
డిగా బంపి సన్యాసివేషమున సీతనపహరించుట, రామలక్ష్మణులుసీతం
గానక చింతిల్లుట, సుగ్రీవ సఖ్యమున సీతజూడను తెలిసికొనుట, వా
లిసంహారము, హనుమంతుడు లంకబ్రవేశించి సీతగాంచి అక్షయుని
జంపి వనమువిధ్వంసము జేయుట, రావణుడు మండిపడి తోకకు అగ్ని
దగుల్పమని యాజ్ఞనీయ ఆయగ్నితోనే లంకాపురి దహింపజేయుట,
అంగద రాయభారము నిష్ఫలంబగుట, రామలక్ష్మణ సుగ్రీవ హను
మంత జాంబవంతాదులతో సముద్రమున సేతువుగట్టి లంకబ్రవేశిం
చుట, ఇంద్రజిత్తువధ. లక్ష్మణమూర్ఛ, హనుమంతుడు సంజీవిచే
లక్ష్మణుని బ్రతికించుట, రామ రావణయుద్ధము, రాముడు రావణుని
విగతజీవునిజేయుట, సీతలగ్నిప్రవేశము, త్రిరామపట్టాభిషేకముమొ
దలగు సంశయములతో, నలరారుచున్నది. చక్కని పాటలుగలవు. తెల
స్వల్పము. ఫలమధికము.

వెల 1—4—0

వలయువారు:—జనరల్ బుక్కుడిపో బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

కాంతామతి.

ప్రస్తావన.

[ప్రవేశము—నటుడు.]

శా. శ్రీరామామణినెప్పు తా నురమున్ ♦ జెన్నొందగాఁవాల్చి బల్
 గారామొప్పగ మానిబ్రూన మల భ ♦ క్తశ్రేణి రక్షింపుమున్
 కూరొత్తుల్ గడు తున్నమానసుల నిర్మూలంబుగాజేయుచున్
 బేరుగొంచిన విష్ణుమూర్తియిడుతన్ ♦ బెంపరు నైశ్వర్యముల్.
 ఇంకను నటి రాకున్నదే నటీ! యిటుతమ్ము.

[ప్రవేశము—నటి]

నాథా! సెలవు?

నటు—నేడు నూతనముగా జేయబడిన కాంతామతి నాటకముఁ
 బ్రదర్శించవలెనుగదా? నటకులు సిద్ధముగానుండిరా?

నటి—సిద్ధముగ నేయుండిరి మనమును తీవ్రపడవలయును.

నటు—చెలీ! ఇంక జాగుసేయక నీ గానకళానైపుణ్యముఁ జూపి
 యించుకంత సంతసింపజేయుము.

నటి—ఏ ఋతువును గురించి వర్ణింతును?

నటు—సోనిమ్ము ఋతువువలదు లేమ్ము ఇప్పుడురాగల కుంతలదేశా
 ధీకుండగు ప్రతాపసేనుని యాస్థానమును వర్ణింపుము.

నటి—ఆర్యా ! ఆతని కొక యాస్తానముగలదా ! వేశ్యయగు కాంచన
 మాలాలోలుడై సర్వమును నావెలయానికి ధారపోసినవానికి
 యాస్తానమేడ? నేను వర్ణించుటేడ? ఈపండితమండలి మ్రోల వాని
 నుచ్చరింపఁదగునా? ఐన నేమనెదరు.

నటు—ఐన వలదు లెమ్మ. ఇచటికే నదురేయి గావచ్చినది. ఇంక
 మనము కర్తవ్య మాచరింతము.

నటి—కాంతా ! ఇంక కవి యెవ్వరు?

నటు—ఇంకను కవియెవ్వరైనది యెఱుంగవా? ఐనము.

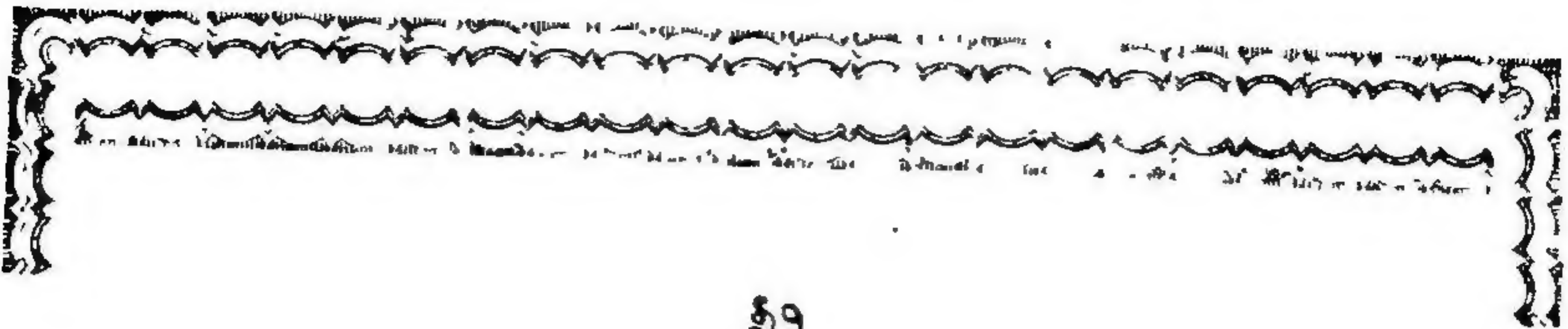
సీ. వరభిషక్ శాస్త్రాను ♦ భవుఁడు మృత్యు జయ
 ధార్మికుఁ డెవ్వని ♦ తాత తాత?
 ఘనకీర్తిసాంద్రుఁ డే క్కజముగ సుబ్బయగా
 ఖ్యుతుఁ డే సుగుణుని ♦ తాత తండ్రి?
 శాస్త్ర పురాణముల్ ♦ చదివిన మల్లాభి
 ధానుఁడే మానిసి ♦ తండ్రితండ్రి?
 ఘన “వైద్యవేత్తయు ♦ కవిపుంగవుండు” వెంక
 టశివుఁ డెవ్వనికిం ♦ పొసఁగు తండ్రి?
 గీ॥ అట్టి గూడూరు కోటిశ్వ ♦ రాహ్వయుండు
 ధరణి కాంతామతి చరిత్ర ♦ సలసగతిని
 నూతనమ్ముగ రచియించె ♦ క్యాతిమీర
 పిన్నవాఁడు కైత జెప్ప ♦ చున్నవాఁడు

నటి—ఓహో! మన కోటిశ్వరరావా?

నటు—ఔను! ప్రేయసీ! చాలప్రొద్దయినది పోదమురమ్ము.

నటి—చిత్తము.

[నిష్క్రమింతురు.]

శ్రీ

కాంతామతే

ప్రథమాంకము.

ప్రథమరంగము:—కాంచనమాల సాధము

[ప్రవేశము:—కాంచనమాల కొందఱు సఖులు]

(అనుబంధము 1)

నేటికి మూడు దినములనుండి నా విటుడగు “ప్రతాప సేనుడు” రత్నమాల యింటికిగతుండెనని వినియుంటిని ఐననేమిలే ఆతఁడు నేనన్న ప్రాణముల విడుచునుగదా? నేడై రాకయుండునా వచ్చినతోడనే మాకులవృత్తిరీతిగా నాతని నిరాకరింఁదియు బెదరించి యుజాచెద ఆప్రతాపసేనుడు నాపైగల మోహముచే జీవాత్మ ను దినును. చెప్పుచెబ్బలైననుదినును. ఇందు కు సందియములేదు ఆహా మోహమంతచెడ్డది? ఎట్టిపురుషసింహుని నైనను పాదదాసు నిగజేయునుగదా ధనాధిపుని నైనను సేవకునిగ జేయునుగదా? ఈ ప్రపంచమున పురుషులన స్త్రీలచేజిక్కిన కీల్పాగ్ములవంటివారు. ఇందులకేమియు సందియములేదు సఖులారా! మీరిప్పుడే నందనోద్యానమునకు జని విరిసిన ప్రసూనముల గొనితెండు ఆలసింపకుడు ప్రతాపసేనుడు వచ్చువేళ సమీపించినది ఇకపాండు శ్రీఘ్నముగ దిరిగిరండు.

సఖులు—అమ్మా! పోయెదముగాని పావగారువచ్చిన నెట్టుగా సంచ
రించెదవో? వానికి బుద్ధివచ్చునట్లు నర్పవలయు మేమిదేపోయి
వచ్చెదము.

కాంచ—మంచిది పోయిరండు.

[సఖులునిష్క్రమింతురు.]

గీ. వలపులకు బట్టుకొమ్మ మా ♦ వారకాంత
మాయలకు పుట్టినిల్లు మా ♦ మానినులిల
రోగములకెల్ల మూలంబు ♦ రోహలంబు
యిట్టిచమ్ములజేపట్టి ♦ యేగగలరె?

మఱియు,

గీ. ధనధుని నిరాకరించెడి ♦ ధనకునైన
సర్వవిద్యలు నేర్చిన ♦ సరసునైత
మూఁడురోజుల మురిపెంపు ♦ ముద్దజూపి
సర్వమును సున్నజేయదే ♦ సానిపొందు

ఇంక నేజెప్పబనిలేదు మావేశ్యలు గూర్చియిదికాకే అనేకనాటకము
లాడుచుండిరి ఐనను మావేశ్యలు బహు మాయలమారులు కపట
ప్రేషధారులు అస్పృతవాదులు వేయెల ? సర్వము లోకులకే
దెలియు. ఇంక రూపలావణ్యములన్న మిసమిసలాడెడి మేడిపండువలె
పైపసామలచేతను కన్నునైగలచేతను లేనిపోని వేషభావల చేతను
విటులను లోబఱచుకొను ప్రజ్ఞ సర్వరక్షకుండగు నాభగవంతుడుమా
కులమున కొఁగంగెను (నొసకుఁజూచి) ఎవ్వరో వచ్చుచున్నట్లున్నది.
ప్రతాపసేనుడేనా ఆ! ఆతడే నేనింక కోపదృష్టిదాసివలె నిందు
శయనించెద.

(అని నేలపై ముసుగుతో శయనించును)

[ప్రవేశము : ...చాకనేనుడు అలంకృతుడై]

నానా కృతములు నానా కృతములకి, నామనోహరి, కాంచన
మాలా ! కాంచనమాలా ! కాంచనమాలా ! కాంచనమాలా
[కిరింకజూచి] కిరింక ! నీవు నా శయ్యపై శయసించియున్నది,
కాంచనమాలా ! నానా కృతములకి నానా కృతములకి
[దగ్గరకు] కిరింక ! నానా కృతములకి

[అంతఃకర్త 2]

కాంచ. — (నిష్క్రమించి) ఎంతా నానా కృతములకి రాగతమేమి?
అవలంకృతము

ప్రతా. — కాంచనమాలా ! నీవు నా శయ్యపై శయసించియున్నది,
నీవు నా శయ్యపై శయసించియున్నది.

కాంచ. — నీవు ప్రతాపమునకు నాకేమిలే. పొమ్మ. నేటికినూ
నీవు నా శయ్యపై శయసించియున్నది. కాంచనమాలా నేడు కావలసి వచ్చినదా
నానా కృతములకి నానా కృతములకి.

ప్రతా. — నీవు ! నీవు ! కాంచనమాలా నేడేమో వింతగా
నానా కృతములకి

కాంచ. — నీవు నా శయ్యపై శయసించియున్నది. రత్నమాలతో
నేడు నా శయ్యపై శయసించియున్నది.

ప్రతా. — రత్నమాలా ! నీవు నా శయ్యపై శయసించియున్నది.

కాంచ. — ఎంతా నానా కృతములకి నానా కృతములకి
నానా కృతములకి నానా కృతములకి. రత్నమాలతో
నేడు నా శయ్యపై శయసించియున్నది. కాంచనమాలా నేడు
కావలసి వచ్చినదా నానా కృతములకి నానా కృతములకి.

ప్రతా—ప్రాణికియో చెప్పెదవినుము. నేటికిమూడుదినులనుం
డియు నీకడకు రాకుండుటచే నీటిట్టియూహ కల్గినది. కలిగిన
కల్గవచ్చునుగాక. నాగురువుగారు వచ్చియుండుటచే నాకు రా
వలనుగాదా, ఇందులకు వేరుగ చెంచుమా.

కాంచ—రావలను బడని కార్యమేమిజేయుచుంటివి.

ప్రతా—కొన్నివిషయములు మాటలాడవలసి ముచ్చటించుచుంటిమి.

కాంచ—ఏమివిషయములఁ గూర్చి నను, గూర్చియేనా

ప్రతా—కాదు. కాదు. రాజ్యాంగమునుగూర్చి ముచ్చటించుచుంటిమి
నీవిషయ ముచ్చట యేల దేవలయు.

కాంచ—నావిషయమైయేమియు ముచ్చటికొపలేనా ఇదసత్యము
బల్కితివి.

ప్రతా—కాదు గాని నీవిట్లుండఁ బడిగాను “వినాహ మొసర్చుకొ
నుము” అనిపల్కినాడు.

కాంచ—అందుల కేమిని మారు బల్కితివి

ప్రతా—నాకు “వినాహమొందుకు” వలసిన బల్కితిని.

కాంచ—నిజముగ నట్లుబలికితివా కల్ల. నమ్మజాల.

ప్రతా—ప్రేయసీ ఇకను నాయంగు నీకు నమ్మకముకల్గలేదుగదా

చ. కలికి! మిఁగారి నామతిని † గన్గొన్నవైతివినిన్న బాసి నే

నిలువగనేర్తునే కుణము † నిక్కము పెండిలియాడ విక

గలసియు సర్వసౌఖ్యముల † గాంచెననాను † చుచుంటిన్

జలజదళాయతాక్షి, నిను † సౌఖ్యము స్వర్గము నీవె నాకిలన్.

రమణిమణి నీకన్న నాకెక్కడుగల వస్తువు వెండుజూచినను గాన్ని

పడయ్యె నిన్నజూడవి నిముషమొక యగమగనుండును. అట్టినిను

బాసి నేబ్రతుకఁ గలనా?

కాంచ— ఏటిబల్కెడవు? ఇదిగక్కమా? ఒకటి దెల్పెదవినుము
ఉ. కానుకులైనవారు తమ • కాన్యము దీరినయంత దానినె

మోమును జూడకుందురను • మూడటిచుద్దులు మేమిటుంగమ?
ప్రతా—

కామిని, యేలముల్లనెను? • కానుకులెల్లను నట్టివెతురా?

స్వామి యెఱుగు నానతము • భావమునుగూచి వేరుసేయకే.

ప్రాణేశ్వరీ నీరూపమే నాకానందము హామానందము బ్రహ్మా
నందము: నీకన్న నాకెక్కువ లోకమెఱ్ఱెడి ! సర్వకాలసర్వావస్థల
యందును నిన్నుదక్క సప్తస్త్రీని బ్రేమింపియు దలచియు నెరుం
గను. ఇకమును దలచుచు ఈమాట నమ్మును

(తెరలో) మహాగాజా! సలామ్

ప్రతా—సేవకా ! రమ్మ

(ప్ర) వేశము సేవకుడు)

సేవ—మహాగాజా! సలామ్

ప్రతా—నీమిరా విశేషమాలు?

సేవ—క్యాబీనైమహారాజ్ నీన్నవొచ్చివుండలేక ఓబుధిబులాతాహ్లా

ప్రతా—నిన్న వచ్చియుండిన దెవ్వరురా! (అనితలోచనజేయును)

సేవ—తెల్పింది నైమహారాజ్ మూటాలకిడి పక్కోకాయాసీబుధీఉన
అయాను జూర్చి ఆన్ డో

ప్రతా—నాకొత్తకై ఇప్పుడు వచ్చువారెవరు? సేవకా! ఎవ్వరుతెలి
యకుండ జెప్పెనను

సేవ—మాలుంనైక్యా అది అది కాండ కాండ క్యాకీతానీ అంకు
కల్ ఆయాసీ బుధీ, ఉను ఆయా అబ్ మాలుంహ్లా

ప్రతా—ఓ హేరా? నునెన్దగారగు కొండభట్టుగారా?

సేవ—ఓ ఉన్ గురు కొండభట్టు.

కాంచ—సేవకా! గురువైన నేమి లావా? యిప్పుడు వచ్చుటకు వల
నగాదని దెల్పుము పోమ్ము.

సేవ—నైరో తుంకు బులాడునీ కృ మహారాజ్! ఆతాసీ?

ప్రతా—సేవకా! నేనదేవచ్చెద నీవు గురువు గారికి దళజని వాంకివల,
యునామగుల్లనిచ్చి నానిలయముదే యుండునట్లు జేయుము.

సేవ—అచ్చా! త్రసలో కాంచమాలా నైతాక వైసాకరే? అబ్
హం క్యాస్తా? మునీ పూడిన ముసళ్ళపండ్ల అభిక్యాస్తా

[అని నిష్క్రమించును]

ప్రతా—మనోహర! కండ్లభట్టుగారు వచ్చియుండిరి నే. ఆ వారి
దర్శింపబోవలెను. సెలవా? ఇప్పుడే వచ్చెదను

కాంచ—ఏమి గురువు నాకన్న నెమిటగునా?

ప్రతా—ఎక్కుడైనను గాకున్నను కులగురువుగదా? దర్శింపకుండు
టెట్లు?

కాంచ—నీ విప్పుడు పోవలదు.

ప్రతా—పోయిన నేమి? ఒక నిమిషములో వచ్చెదనుగదా ఏమం
దువు?

కాంచ—అట్లయిన నేను కెండుసంగతులతోడ నవియిచ్చెదనని
యానబెట్టిపోమ్ము.

ప్రతా—నీ కేవేళనైన నట్లుజెప్పియుటినా! సర్వవ్యవహారములయం
దును నిన్నే ప్రధానమొనరిగ నెంతినే!

కాంచ—అట్లుగాదు. నీగురువెలహోధించినను వివాహము సంగీకరిం
చుము నీ వట్లునర్చితివేని నే ప్రాణపరిత్యాగమా జేసికొనియెద

ప్రతా—[వట్టుకొని] ఆ ఎంతమాట అటుల జేయకుము, నీయా
జ్ఞమిరువాడనా. నీవు పరశన్న వివాహ మేలజేసికొందును!

కాంచ—రెండవది నీకుగల రాజ్యములోని పర్యాధికారము నా
కొసగవలయు.

ప్రతా—అట్లనే యుద్ధమునకుఁగైకొనుచు.

కాంచ—అది మాటలతోఁగలదు క్రియలతోఁగలదలయును.

ప్రతా—వివరములెవ్వ?

కాంచ—నీచే లియ్యగలవిన్నిటి.

ప్రతా—ఇదిగో గైకొనఁము [అయిదప్పుడు]

కాంచ—అప్పుడే లియ్యదా? నీకు నేను రాజును నాయుజ్ఞమీరక
సేపు నడుమకొనవలయును ఇదియను సమ్మతితువా.

ప్రతా—వాణిప్రయా! నాయుజ్ఞకు పూరుబలుకుదనా నీవెట్లొన
ర్చిమన్న నట్లనే మాచరించెద ఇందుకు సుదియము లేదు,
నెలవా, నియమములో మరలివచ్చెద.

కాంచ—నేనెప్పుడది మరచెదవా,

ప్రతా—ఏమది,

కాంచ—పివాసాము వలదన్ని,

ప్రతా—నాయుజ్ఞోల్లాసుల మొనర్చి వివాహ మొనర్చుకొందునా,
వివాహ మొనర్చుకొన్నను ఇంతకన్న నెక్కుడు సౌఖ్యము
గలదా,

[ప్రవేశము సేవకుడు]

సేవ—మహారాజా! సలామ్

ప్రతా—ఏమిది! మరల వచ్చితివి?

సేవ—అది బులాతాహామహారాజా!

కాంచ—సేవకా! ఆమెను ఎందులకువచ్చినాడు?

సేవ—అను కృష్ణమూలుఁ ఆమూతో ఆతా నైహితో నైహి పిర్
నాకొ బులెల అలాసెస్తా అమాన ఖజానె క్యాజితే?

ప్రతా—సేవకా! కన్ను పొదిము. [నిష్క్రమించును]

కాంచ—(ఒకవైపునకు)

(నిష్క్రమించును)

సేవ—కాంచన్ మాలా మాటల్నియినీ ఖజాన అంత ఖరుసుపెట్టి
 ఘేల్తాహై అబ్ మాలు ఇంతయింత పెద్దరాజుల్ని సూచి
 ఉండాలేదు మాయమాటల్ నెట్టే మాకితెల్వదు ఏం?
 అంకుక్యా దక్రూపీధక్మనాలాకు బజా యిశారణమందొక్క
 కాంచన్ మాలా ధోక్తే అశ్యుగాక్ బుట్టాపెట్టింది అంకు
 సాబ్బీమాలు కాంచన్ మాలా మీదదుమ్మపడ ఉన్
 ఘుర్కు ఆకోజాకో బులానేకా మర్దాతురేమై మారాజు
 యింక ఉటాడువం కాంచన్ మాలాయేసిన ధంకాపలాన్
 రాజగొంప ఖలాన్.

[నిష్క్రమించును]

ద్వితీయరాగము ప్రతాపసేనుని సూక్ష్మానము.

[ప్రవేశము: ప్రతాపసేనుడు కొండభట్టు]

ప్రతా—ఆచార్య! ఏలమీకీపట్టువల మీరెన్ని చెప్పినను నామన
 మునకెక్కపు ఎందుకెల్లు బోధించెదరు.

కొండ—ప్రతాపసేనా! వేశ్యకాంత నికు శాశ్వతమా, సరివాడు
 విన్ననగుబాటుగాదా, కులమున కపకీర్తిరాదా, యశంబు
 పోదా, వినాహంబొనర్చుకొమ్మని నెక్కచ్చిగబలుకటవాదా,
 చాలు చాలు నీవెడగులు వినాహంబొర్చుకొనుము.

[అనుబంధము కి.]

ప్రతా—గురువరా వేశ్యమంచుకొనుటతప్ప, ఈపుడమిపై నెంద
 రెందలు వేశ్యాలోలురై యుండలేను! నీవుశూత్రము నంగ
 నాచివా

చ. తలయును గడ్డముప్పగిసి కి వాపసిరీతిగ నేటకుంటి వి
 వలబలమున్న యత్తరిగి కి రావకెప్పత్తివపించలేనె యా

జలజదళాక్షులన్ గలసి సౌఖ్యగతి జరియించలేదే నే
బొలతినీ కాంచనామణిని బొంద సుఖాచర యోగ్యవైతివా
చాలుచాలు యిట్టిప్రసంగములు నాడబెప్పుడు. ఇంక నవిన వాడ
గాను.

కాడ—(తనలో) ఓహో తొండమూడిరి యూసరివిల్లియైనదే. నేను
నీతులుదెల్పు నన్నే నికరించు చున్నవాడు. ఇంక నితరులు
దెల్పినదీతడు నీన నా [ఓ] ప్రతాపసేనా శాంతించుము.
ఇంకకనొకటిదెల్పెద మనమున యోజించుకొనుము

ఆ. వారకాంతగూడ బైభవంబేనని

దలచుచుంటివీవు బరణిలోన

దుర్యశంబు గల్గు నోయని యోచన

బాడమదయ్య నీకు బుద్ధిలోన.

ప్రతా—అయ్యా, వినడు. ఆకాంచనమాల మాలయే నాకు దేవా
క్షరంబు; దానియాజ్ఞయే నాకు జీవనము గాన దానియనుమ
తిలేక వివాహంబొనర్చుకొనజాలను తమింపుడు.

కాడ—ఓయీశిచ్చినాడా, కేశ్యమాటనివి వివాహంబొనర్చుకొనని
వెక్కివాడిలోకమునగలదా, వివాహం మొనర్చుకొనినగదా,
పుత్రప్రతాపాదులగల్గుట ! దానివలనగదా వంశాభివృద్ధి
దానివలనగదా సర్వసౌఖ్యములు ! దానివలనగదాయశశ్చం
ద్రీక నలుదిక్కులఁ బ్రకాశించుట ! నీసరిరాజులువిన్న నీయెడ
గౌరముండునా ! ప్రజలకు ప్రభుభక్తియుండునా ! జన్మంబు
నకు మానాభిమానంబులుండవలదా కీ అపకీర్తులు దలంచ
వలదా?

ప్రతా—గురునరా,

ఉ. మానముపోవుగాక యభి ! మానధనఁ బడుగఁటుగాక, నా
ప్రాణముపోవుగాక-మృ ! ప్రాభవములేయు వీడుగాక నా

భానుడు బ్రాహ్మణులకు హేను భావము, వేడిమి-బూనుగాక నా
మానినిపొందివీడు టను క మాట సస్యము చేయిచేయక.

కావున కాంచనమాలతో నేని క వివాహమాడని కాసయ్యెనర్చి
నాడ. అట్టివాడ నేనట్లుగా వివాహమాడ కను, మరియూ, కాంచన
మాల యెట్లుజెప్పిన యట్లువినవలసియున్నది కాని అన్యధాచరించ
వలను బడదు. నాయందుడయ్యును నన్ను వివాహమాడ మనమీరు
నిర్భధించక.

కాడ—ప్రతాపసేనా, మీరెఱుంగక జరిగెనవా విన్నపెన్నలనిగు
రెఱుంగక సందర్శించునాకి నొకవముడునా, గురువునగునా
యాజ్ఞాగూడ నిరాకరించెనవా, నీమేలుకొనినై యంతగ కెప్పు
చుంటినిగాని, వినకున్న నెవరుకెప్పెనకు, నీకన్నభనానిపుతే
వేశ్యాలోలరై నియకసేవలేకయుం గువనకూడలేకయునుదకు
సన్యాసులై జెరలాడుచుండిరి. కామార్థకారము కన్నుల
గప్పుటచే నేమియుండెలియక మొకా తమా భుకు లోనై
పల్కుచుంటివి. ఇప్పుటికైనను దెవకెప్పుకొనెదము. కులసౌ
రవము నిప్పుకొనుము. ప్రతాపసేనా, తరహస్య విషయము.

ఉ.:: ఎవ్వమమిదెఱుంగితి యి ధేర్వునుభై కనిజని కనా
నవ్వల వంశహాని నరత క హాని యంధిదహాని భుజ్జి నా
నవ్వెడ గన్మనస్యపను క నన్యభివేక దెనక జగమునన్
నవ్వగనా య తారవమా క నాకబొలుచు నిరవసాయిన్,

అను యార్యోక్తి విమరశ మనసాగె ను నోయు ...

ప్రతా—అచార్య, మీశిష్యుల విషయము.

కాడ—గురువునగు నాయుని మీనికరించినా.

ప్రతా—గురువరా, ఇంకల కేమిసేయునునెదరు : నాకాంచనమాల
నుపేడజాల.

కౌండ—పోనీ. వీడకున్నను సరియే, వివాహమునదృశ్యకొని పిమ్మట
వేశ్యచుంచుకొనుము.

ప్ర—అట్లైన సంగీకరించెద.

కౌండ—మంచిది. కానీ సంతోషమైనది.

ప్ర—కాని, వివాహమునకు మాత్రము నేనురాను.

కౌండ—నీవురాకున్న యింక వివాహమెవ్వరికొనర్పవలయు?

ప్ర—ఈఖడ్గము నకు.

కౌండ—ఇట్లొనర్చిన జగము మెచ్చునా !

ప్ర—మెచ్చిననేమి, మెచ్చకున్న నేమి, నాకుఁ దడవగుచున్నది.
ఇదె వెళ్ళెద. (అని పోబోవ కౌండభట్టు అడ్డగించి)

కౌండ—వత్సా! ప్రతాపసేనా. ఏమిజెప్పితివి.

ప్ర—జెప్పినదియేమి సర్వమున కీఖడ్గమే,

కౌండ—మంచిది. అట్లనేమొనర్చెద.

ప్ర—ఆచార్యా, మీరు పయనముగంప ముత్రిచే ఖడ్గమును
బంపెద. (నిష్క్రమించును.)

కౌండ—ఔరా, ఏమీ వేశ్యలమాయ? ఎమియు నెఱుంగని యీత్ర
తాససేను యెంతకామాతురునిగ జేసెను. ఔను స్త్రీలవలన
గదా లోకమంతయు మోసపోవుటలు అందువారాంగనయన్న
వేరుగ జెప్పవలయునా?

గీ. దర్శనముఁజేచు నెవ్వడి ♦ తత్తరిల్లు

స్వర్ణమున పువదల్ ♦ సమసిపోవు

గాన వేశ్యలతో పొంగు ♦ మానుడనుచు

వేడుచుంటి యువకుల ♦ వేయిగతుల.

ఆయ్యలాగా, వేశ్యలన్న గురైఁగి సంచరింపుడు. ధనతను
మదాంధభచే క్షణవీగకుడు!

(నిష్క్రమించును. యవనికజారును.)

తృతీయరంగము:—కాంచనమాల సాధము.

(ప్రవేశము. ప్రతాపసేననుడు ఆసీనుడై) (కాంచనమాల)

కాంచ—ప్రాణేశ్వరా, నమ్మించి మోసముఁ జేసితివే?

ప్ర—నీకేమియు లోటులేదు. భీతి జెడకుము. ప్రేయసీ, నాకు
నీమెడఁగల సంతసమునకు మితిలేకయుండునుగదా, లభించిన
వారాంగనల పొందే లభించవలెను.

కాంచ—ప్రాణేశ్వరా నేడు నృత్యగానములచే కొంతకాలము గడు
పుదునా?

ప్ర—నీయిష్టమగునట్లొనర్చుము.

కాంచ—రత్నమాలాఁ ఏమిచేయుచుంటివి.

[తెరలో] ఏమియు లేదు.

కాంచ—మీరెల్లరు నలంకృతులై తీవ్రముగరండు.

[ప్రవేశము. కొందరువేశ్యలు అలంకృతులై ఇరువైపులచుండి.]

కాంచ—సఖులారా, నేడు మీబావగా రానందించునట్లు నృత్య
గానాదు లొనర్పవలయు.

వేశ్య—(అట్లుఁజేయుచు) (అనుబంధము 4)

ప్ర—(సంతసమున)

చ, కలికిమిటారి, వహ్వారి, నొక కాటపు నాటలపాటలకా సుధకా

జలికితో, తద్రసంబునకు ధీశుషి సంతసవార్ధిదేలె ని

య్యలఁగల మోడులంజివురు ధీట్టుచహించెనొ జూడుమీ సభా

స్థలి జనులెల్ల, తాళిలల ధీచందముఁగకుపట్టిరితరిన్.

(దగ్గరకుఁ జేర్చుకొని ముద్దిమకొని) ప్రియకాంతా, నిక్కముగ

నీవమరలోకమ న దేవవేశ్యవై జన్మపపాపినిదానవు. నాపూర్వపుణ్య

వయః పరి పాకముచే నన్నున్ధరించ నీలోకముఁ జన్మింతివి. ఆహా,

నేనెంతకృతార్థుడ. ఎంతధన్యుఁ. ఎంతపుణ్యుడ. నాకుజనించుచున్న

యానందమునకు నీవుగదా, మూలబ్రహ్మ ప్రియా, నాయానందమును
భరింపజాల. సఖులారా, మీరిక పొండు. మీకువలయు పారి
తోపికనూ లొసంగెద లెందు

(వేశ్యలు క్రమముగా నృత్యము జేయుచునే నిష్క్రమింతురు.)

కాంచ—ప్రాణప్రియా, ప్రత్యగీతాదులేమైన రుచించినవా

ప్ర—రుచించినవా యనిబలకనేల, రుచించుటయుగాదు. అందలి

రసమును గోలితిని. ద్రాక్షామరందేక్షుకండశర్కరలకన్నఁ

నెక్కువ రుచ్యమై మనమున కానంద మొసగెను గాని యింక

మనము లోనికి పోవునముండు. (నిష్క్రమింతురు.)

(ప్రవేశము. వేనకుడు కాంతామతి చిత్రపథములతో)

మహారాజ్. అందరీట ఆనాఁ

(తెరలో) ఎవడుగా, అచటనేయుండుము!

(ప్రవేశము కాంచనమాల.)

ఓరీ. నీకేమియు పనిపాటలు లేవా? ఏమివచ్చితివి. శీఘ్ర

ముగ దెల్పుము.

సేవ—అరె మహారాజ్ కు బులాన్, జా. తుంకు బులాయనీ.

కాంచ—ఓరీ, మీరాజెవరో ఎరుంగుదువా, నేనే.

సేవ—కాంతామతి అమ్మోడు ఆయనకనే బోల్. జా.

కాంచ—సేవకా, కాంతామతి యెవ్వరు. అచిత్రపట మామెదేనా?

ఏది చూతము

సేవ—మహారాజ్ జోరు. మాలునిక్కా. (తనలో) తుమార్ మామే

మాటి ఫడేలేన్. ఏదెఘోఅమ్మాడ్ (అని చిత్రపటమిచ్చును)

కాంచ—ఆహా, ఏమి యీమె యందచందములు భువన మోహిని

యన నీమెకే చెల్లును ఈతఁడు యీమె సుందరివదనార

విందముఁ దిలక్కిచిన ఇక నాపైభాతిపడునా, అక్కటా

నాగతియెయ్యది. సేవకా, సేవఁ చెల్పనచులే పొమ్మ.

సేవ—ఎక్కడపోవాలమేం. జాకోగోల్ బె. నైతో అందర్కమ్మై జాతా.

కాంచ—సేవకా, నీవిచ్చటనేయుంకుము. (పటముజూపి) బౌరా, ఏమి యీమెయూకృతి ఈపటము నిర్దేశించిన యాతసఃకిజూపిన నాకు శుభముగల్గదు ఈపటమునఁగల కాంతామతి నేత్రమునకు సున్నపుచుక్కనిడి విరూపిసిగఁ జేసి చూపి “అడక యాడక సంధురాలినిఁ పెండ్లియాడినా” యుని హేళనఁ జేసెదగాక.

(నిష్క్రమించి ప్రతాపసేనునితో పునఃప్రవేశము)

ప) —బౌరా, గురుడెంత కూరచిత్తుడు,

గీ. వలదు వలదన్న కృత్రిమ ♦ వాక్యములచు

నాడి, యిటుచేసెగురుడి దే ♦ యందురాలి

యేమిజేసిన గిసిదీగు ♦ నిప్పుడలని

కూరచిత్తుడు, మూర్ఖుడు ♦ గురుడువాఁడె

ప్రియకాంతా, వాని సేమి చేయుమనెదవు, వలదన్న బలిమిని పెండిలిజేసినాఁడు. చేసెనుపో. అందురాలినా జేయుట. ఈ యందులాలిని గురువును ఏమిచేయుమనెదవు,

కాంచ—ఏమియి వలదులెండు, శాతించుఁడు.

ప) —శాంతి, ఇంకేక్కడి దా శాంతి.

కాంచ—పోనిండు. కాంతామతి రాచబిడ్డయగుటచే నామెకు గౌరవముగ కారాగృహమందుంచుడు. గురువగుకొండభట్టునకుముండనముగావించి ఖరముపై నెక్కించి యత్సవముఁ జేసి దేశభ్రష్టునిగ జేయుఁడు.

ప్రతా—మంచిది సేవకా ! నీవు నత్వరముజని కాంతామతిని కారా
గృహమందుంచుము. గురువును దేశభ్రష్టునిగఁ జేయుము ?
పొమ్ము.

సేవ—మహారాజ్ ! మాకీ వెళ్ళిందిలేదు.

కాంచ— ఏమి తెలియదా ! కాంతామతిని మొదట కొట్టో బెట్టి
మని చెప్పినారు, పిమ్మట గురువుకు తల గొరిగించి గాడిదపై
నెక్కించి యూరేగించి వెళ్ళగొట్టుమని చెప్పినారు. ఇప్పుడు
తెలిసినదా !

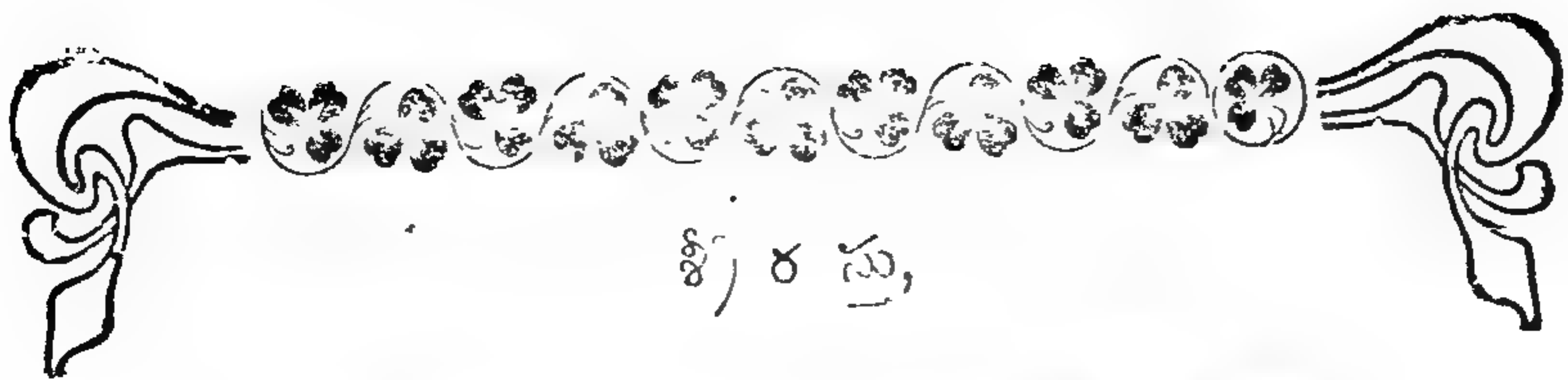
సేవ—ఆ. [తలయూపుచు] మాకీయిప్పుడు తెలుస్తాదియేం. ముందుం
డది ముసళ్ళపండ్ల అవిక్యాపై. మహారాజ్ ! క్యాహుకుం?

ప్రతా—ఏమిరా ! కాంచనమాల చెప్పియుండలేదా ! అట్లే యొన
ర్చుము.

(అని యిరువురు లోనకుఁ బోవుదురు.)

సేవ— కాంతామతి అమ్మోడ్కి భోత్ కష్టంఅయ్యా. హాయ్. అల్లా!
కాంచనమాల సైతా కానీ ఆయాగే? మహారాజ్
హుకుం సెయ్యాల వొద్దు. మల్లీ మేం కాంచనమాలా మాట
ల్కియిని పెళ్ళాగుడ్డిదిఅంటా సెప్తామ. కాంతామతి అమ్మో
డుకాల్కింది మట్కివస్తుందియేం కంచిని మాధర్ భోద్భోక్ల,
[నిష్క్రమించును యవనికిజారును.]

కాంతామతి

ద్వితీయాంకము.

పృథమరంగము — కారాగృహము,

[ప్రవేశము — కాంతామతి కారాగృహములో]

[అక్షబంధము 5.]

హా! దైవమా! నేనేమి యపరాధ మొనర్చితిని? నన్నిట్టి
కారాగృహమందు నిర్భాగింక నేల! పరిణయమైనదాది నేటివఱకును
నామోమైన జూడలేదే? పోనిమ్ము. నాధా! నేనపరాధి నై పుట్టినిం
టికిఁ బంపరాదా! లేకున్న నెందైన వేరుగఁ గుంచరాదా. తామొనర్చు
కార్యముల కేమైన నడ్డుకొంటినా, వేశ్యాలోలురై, అగ్నిసాక్షిగ
వివాహమాడిన నన్నుఁ గన్నులలైనఁ జూడక నిష్కారణముగ కఠిన
శిక్ష విధించిరే, ఆయ్యా నేనెంత పాపురాలను, ఓ కాంచనమాలా!
నీవెంత పూజ్యురాలవు, నీక్షణ నాయెడదయరాదా, ఆయ్యా! ప్రాణ
కాంతుడే యిట్టి ఘోర కార్యమునకుఁ బాల్పడ వేశ్యాంగనవగు
నీక్షమాత్రమేల కక్షకరయు గల్గును, అక్కటా పూజ్యుండును, పితృ
సమానుండును, కుల గౌరవును నగు కొండభట్టుగారికి. కూడ

నెట్టి చెట్ట సంభవించినది, అయ్యో: నాగ్రహచారమా,

నీ వెలకాంత నటుగూడ ♦ కులకాంతనిటువీక్ష.

యశముగోచెనా, ♦ వసుమతీశ !

కులగౌరవంబెల్ల ♦ బలచనా నాచసి

మనిలోడలంపవా, ♦ మచజనాధ !

సాటివారలు విన్న ♦ జౌకజూతురటంగు

దంప్తయకుంటివా, ♦ ధన్యమూర్తి !

బంధుమిత్రులమాట ♦ పాటిచన్నతి వ

య్యదిగాక తప్పుగా నరసితయ్య !

గీ. ఏమియపరాధ మొనరించి ♦ తీప్పుడేను

మదికి సుంతైన దోచ దో ♦ మాయచిత,

తప్పులున్నను మన్నించ ♦ దగునునన్ను

రక్షణము జేయవేడెద ♦ రాజమాణి,

అయ్యో! కొరనోములు నోచి యెక్కుడు ఫలమరమ్మన్న

వచ్చినా, నాయటిపాపురాలు బ్రతికి టుట్టినీటికి పెట్టినీటి

కిని నపయశము దెచ్చుటకన్న జచ్చుటమేలుగదా. హా,

ప్రాణప్రియా, ప్రణామసేవరాజేంద్రా, నన్నెలయిట్లు నిర్భా

ధించెదవు, నాకడ కరమున్న మీఖిడ్డముచే ద్రుంపరాదా,

మీకు సౌఖ్యమును, నాకు స్వర్గమును గల్గుగాదా,

[ప్రకీర్తన, సేచకుడు.]

అమ్మోడ్ బాత్ రోతే, నైతో క్వాకర్లా షహరజ్ హు

కుం. అమ్మా, క్యాకరై. కైకు రోతే రోనాకో, ఇదిఖాచారం

కాంతా— సేవకా, నే నేమి యపరాధమొనరించితిని, అన్నా, నీవా

కాంచనమాల కడ కేగి యిట్లుబ్రుచ్చును. “ అమ్మా కాంచన

మాలా, నాయెడ దయించు పానోవ్వ నకుం జెప్పి

నానిచ్చాధోదోచమున గావింపును. పల్లి, నీకు నేను సేవ

కావ్యత్తి జేసెద నీమేలు మరువజాల. నాయాభరణము
లన్నియు నొసంగెద" ననిదెచ్చుము. పిమ్మట ఆమె దయ
యెట్లుండునో,

సేవ—అమ్మా, వెసాబోలేతో మహారాజ్ ఖిర్ క్యా దండన సెప్తా
డో, మైజాతానీ సలామకర్త.

కాంతా—అన్నా, నీకీచంద్రహార మొసంగెద, మహాజు విసకుండగ
రహస్యముగ నాకాంచనమాలతో "మిగుల దుఃఖించుచు
నిట్లు బల్లుమనె" నని నుడవుమా. తండ్రీ, నీకుపకారమొన
రించెద

సేవ—ఓమాధర్ బోద్ కంచకా బిర్ ఒబాతాసుంతా. సునోఖిర్
మహారాజ్ బోల్తానీ, పిచ్చిఅమ్మా, ఎక్కడమాడల్ సెప్తా
వుచు కాంచనమాలాఅంటె నీకీతెల్వచు కొంపల్ కొంపల్
మింగియేస్తాది.

కాంతా—అన్నా, అయిన బోయిరన్ను. నాప్రీప్తమెట్లుండునో,
యిదిగో, చంద్రహారముఁ గైకొనము. [అనియిచ్చును]

సేవ—[హారముఁదీసికొని] అచ్చాజాతేలేవ్ అమ్మా, (పోవుచు) మం
చి హారం మాకీ చిక్కిఁదిఅండీ ఇట్టాసిక్కిమాకీ లేక్ పోతే
పదిరూపాల్ జీతంమీద వెళ్ళామికి బిడ్డల్కి ఎట్టాబతికిచ్చాల
మల్లీమే. [నిష్క్రమించును.]

కాంతా—అయ్యో, దైవమా, తుదకు నాగతి యెట్లయినది. నాప్రీణ
కాంతునఁ గనులారఁగని యెటుంగకుండగనే యిన్నియగ
చాట్లఁ బెట్టిపివా, హా! నే నెంతపాపురాలను.

సీ. పతిరూపమానుజూచి ♦ యలీసముద్రబుతో

నుండెడి భాగ్యబు ♦ కూడదయ్యె

కాంతు సేవలొనర్చి ♦ ఘనయశంబుదెడి

పున్నెము నాకింక ♦ పుట్టదయ్యె

నాధుని చెంగట ♦ నాముచ్చటల్ జూడఁ
 గోరికకోరెచే ♦ కూడవద్యా
 ప్రియుని ముఖమజూచి ♦ ప్రియచరిత్రములు
 సంత యదృష్టము ♦ సమకదయ్యె
 గీ. అక్కటా! యెట్టిచాపిన్ ♦ యిక్కటా! నీల
 గుండచుంటిని కాగగ్ధ ♦ మాజు నంకు
 మిమ్మనగ నేలనయ్య! నా ♦ యన్నదేవ
 నిల్లు నానొప్పనానె న ♦ నానొకడత.

అక్కటా! కామా! ఎట్టిమాన్యులనుండినీ. యెట్టిచేసి సఖి ననంబుల
 గలసి సంతసముగ నందు నే నీరాధాన్యులగుచున్నానై నిదా సఖ
 రంబులు లేక దుఃఖించవలసెనే! హా నాధా!

(మూర్ఛితులయననకాదను.)

ద్వితీయరంగము :—కాంచనమాల సౌభాగ్యము.

(ప్రవేశము. — కాంచనమాల, పతి పనేషులను నయనించి)

(అనుబంధము.)

కాంచ—ప్రతాపనేనుడు స్వామియైనతె నామః స్కీనామ. ఈరా
 జ్యమునందును తనయగును నామః స్కీనామ. ఈరా
 నగర్వ వ్యవహారములగుచు నామః స్కీనామ. ఈరా
 తనినొక సన్యాసిగఁ జేసి గామ్యులగుచు నామః స్కీనామ. ఈరా
 కొరంత! ఈతని ధనములయు లాగి నీ మఠమునకుఁ జేసి, ఈధన
 ముచేనాసంతోషము వాడు వదిలెములను. తనవెన్నెదెన్నెననుదలు
 గను. అహా! నీమఠమునకుఁ జేసి వేళ్ళుచేకదా!

చ. విటుల గృహంబు వచ్చుకొని ♦ వేలువేళ్ళుల వేషభాషలు
 వటులను జేసి బయ్యభి ♦ దుల గామ్యుల ను నగర్వముగా

జటికలాలాగి నిర్భవికు • నిందగ చేసియు దు త్రయొక్కటిన్

దిటవుగఁ జేతికిచ్చిమరి • ద్రిప్పుటజూడరె! వేశ్యకాంతలుఁ.

వేశ్యకాంతలఁగూడి బాగుపడిన వాఁ డీలోకములోనెవ్వడుండెను?
మాన్యములమ్మియు, అగ్రహారము లమ్మియు, రాజ్యములమ్మియు, గృ
హములమ్మియు, వెలకాంతలకుఁ బెట్టి యోద తొందలు సన్యాసులు
గాలేదు!

(ప్రవేశము:—సేవకడు)

కీర్తన.

“దోసుకునేదానా—నీకీదోసంలేదేదొంగదాన!

దైవకటాచ్చం తల్లిపోతాది-ధంచునామిదేశాన”

మహారాజ్! యెక్కడఉంది? (మీదికి హాస్యముగబోవును)

కాంచ—ఓరీ! ఏమిమూడినది? ఇట్లుపెబడజొచ్చెదవు!

సేవ—నెలే బోలో.

కాంచ—ఓరీ! రాజుతో నిప్పుడేమి పవిగల్గినది!

సేవ—సునో కాంతామతి అమ్మోక్ భోత్ కష్టంబోవుంది జైల్ మె

రోతేపై. నీకీప్యార్ధించి “జైల్కి-నాకీ యిడిపిచ్చు అమ్మా!

నీకీ కాలిక్ మొక్కుతా” అని యేడుస్తావుంది , మహారాజుకి

జట్టి బోలోజి, పాపం.

• కాంచ—కాంతామతి తన ప్రాణేశ్వరునకుఁ జెప్పి తనకారాగృహ

వాసముఁ దప్పించుమనిప్రార్థించి సమస్కరించినదా! కల్ల.

సమ్మజాల.

• సేవ—నైఅమ్మా అంతాసపై. నీతోడుచుట్టోతోడు, బోలు జా,

రోతే అమ్మా!

కాంచ—సేవకా! నేనిదిపలుకే ఆయనకు జెప్పియుంటిని. నామాట

వినడయ్యె. నేనేమిచేయును! అనేకవిధముల బ్రోమాని

గూడ జెప్పితిని.

సేవ—తునూరే బాతా సుంతానీ? నంగనాచిమర్యా! బోలోజా.

కాంచ—ఐన మరలజెప్పెద, నివిన్నటనే యుండును.

సేవ—అచ్చా. జావ.

(ఒకపంచకేగి నిలిచియుండును)

కాంచ—(ప్రతాపసేనునితో) పాణిశ్చరా! వియోగా? దుర్మార్గురా
లగు కాంతామతి మిమ్మలనునెచ్చునుమిగు నాడిపోయుచున్న
దట. మీకు భార్యయగుటచే మిమ్మాడిప సిన పోయుగాక.
నన్నేల నాడిపోయినవలయు? నాకుచు దానికిని యేమిసంబంధ
మున్నదని? నీభార్యచే దిట్టించుటకా నన్ను జేరదీసితివి?
హా? పాణిశ్చరా! నేనిక జేవించజాల. ఎందైన దుమికి
పాణిములఁ బాయుదాన. నాకిక సెలవాసంగుడు. (అని
యేడ్చుచు) నాధా! ఇక నచ్చవీడి నీభార్యనే గూడియుం
డుము. నాకుచు నీకును నేటితో ఋణము దీరినది.

ప్రతా—ప్రియకాంతా! దుఃఖంపకుము. (కంటిసిరుదుడుచుచు) ఐన
దాని నిప్పుడేమి సేయమందువు?

కాంచ—[కోపముతో) ఏమిచేసిదరోనేనెనుంగను. కనికరించి కామిం
చినను సరే, లేక కాననమ్మిన కాలబెట్టినచుసరే. ఇంక నన్న
దుగకుడు. (పెడముఖముఁ బెట్టుచు.)

ప్రతా—ప్రియసీ! ఇదుతయు నీకెవ్వరు చెల్పిరి!

కాంచ—ఎవ్వరో యననేల! సేవకుడే! ఇందెయున్నవాడు. వలయు
నేని సర్వము బిక్రొచ్చెద, పిలతునా! వాని.

ప్రతా—నిజముఁదలసికొందమురమ్ము

కాంచ—వినుడు మీరేమియుమాటాడవలదు. సర్వము వానిచే నేనే
జెప్పించెడి. మీరు మారుబల్కిన కార్యముచేదురు, మీయె
డలగలభీతిచే నాతఁడు తారు గూరుగాగలడు. మీరూరకొన
వలయు. ఇందుల కంగీకరించెరా!

ప్రతా—అంగీకరించకేమి. నీచుంటును మీరుకునా!

కాంచ—అట్లులేరండు. (ఇరువురు నవ్వుకునుచు)

కాంచ—సేవకా! ఇటురక్కు! కాంతామతి కారాగృహమందుండి
యేడ్చుటలేదా!

సేవ—నిజం. నిజం.

కాంచ—నీవునాతోడఁ బుట్టిన బాటల్ని అరిక వల్కొనదా లేదా!
సత్యమూ జెప్పుము.

సేవ—నాకీ అబద్ధం నెప్పొలల ప్యాజీమీద వచ్చింది యేం.

కాంచ—ప్రశ్నించరా! ఏ దృశ్యముగిదిటిగదా! పైనమీయిష్టము.

ప్రతా—సేవకా! అలాంటిది జరిగింది!

కాంచ—(ప్రతాపసేనుని చూచుచు) యిచ్చెప్పునుని సేవకునిసైగ
జేయుమ)

సేవ—ఓబాతా సొబ్బి సచ్చి మహారాజ్. మాడగడ్డముతోడు.

ప్రతా—అట్లయిన యామిచ్చునరానియ రణ్యములపాలు జేసిర
మ్మ పొమ్మ. ప్రశ్నించరా! రమ్మ (అని లోనికి బోవుచు)

కాంచ—(బోవుచు) ఇప్పుడిది ఏ కోర్కె దీనది. ఇంతవగతును తన
భార్యమోయి జూరకయు నేర బెప్పిన్లు జరించుచున్నాడు
నిజముగితితడు భార్యనుజూచియున్నచోనన్నగారవిందునా!
అంగుల కేసెసిట్టి వచ్చుగిడఁబట్టెడి. నేనె తని హృదయక్షేత్ర
మందు మామూలము నామచనేయుంటిని. నేనాటిన బీజ
మల్ల యంకురించి పట్టకొంటును నే యున్నది. ఇదియు చక్క
గవృద్ధి నొందినది. నేర్పుల హృదయలు చెలియ నెవ్వరితరంబు.
అరచేతి వైకుంఠమూ జూపు యుగరో,

(పట్టకొంటును చువనికజారును)

సేవ—హాయ్. హాయ్. యెంతమామూలు సేసి మసిపూసి పోయింది.
రాజు అచ్చా అద్దిప్తానో వైసా ప్తే. మాదర్ చోద్ కంచిని
కెసాబోలేతో వైసా సుంరె. వున్ క్యాకరే బిరాజి. అబి
క్యా హో? ముందఃవుంది ముసస్పిపట్ట. (విష్కా) ముందును.)

తృతీయర్కము—అడవి.

[ప్రవేశము—కాంతామఱ, సేనకుడు]

(అనుబాధ 7)

అయ్యో, తుట్టతుదకు నాకీతి రాట్టలయ్యే? నాకీటి చెట్టపాటు
సంభవించునని కలనైనఁ బలంప నేఁ మఁకు గాటుకలసంజాతనై రాజుధి
రాజ సార్వభౌముడగు ప్రతాపసేన రాజేంద్రునికు రాణినై రాణి
వాసముండుటకు మారు వనవాసమాయెనే? హా, వాతవిధి, హా
ప్రాణకాంతా ! ప్రతాపసేన రాజేంద్రా!

సీ. వేశ్యమాయకుజక్కి ♦ విశ్వాకాక్షిని నొందు

బుద్ధిమీకెనిగఁగఁ ♦ బుట్టెనయ్య!

పుట్టె బోగురుమాట ♦ పుట్టెనని యు మీర

లరయకేటికె పెండ్లి ♦ యాడిరయ్యా!

పెండ్లియాడినదాది ♦ చేరు నన్ జూడక

నెడబాసియుంట మీ ♦ కేలనయ్య!

యెడబాసిననుసరే ♦ పక్షరానిపాల్తుకై

వనభూములనుజూచ ♦ బాడియ గ్య!

గీ. పాడియైనను హర్షమో ♦ భాగధేయ

నింద మీకిది తలచిని ♦ గు మమం!

వేశ్యమాలల విషవల ♦ వెచ్చి నేల?

మీకరాసిని తలచెను ♦ మేలునాకు.

హా, దైవమా, నాకిక హాసుదరవదనారవిందము జూచు భాగ్యమబ్బునా? అదియే కల్లు.

సేవ—అమ్మా, రోనొకో. కైగు రోతే. కాంచనమా లనైతాన్ వైసాకరె తుమా హామేబ్ మె అల్లావెసాలిఫే. క్యాకరై?

[ప్రవేశము—ఉత్తమశీలుడు ఒక వైపున]

ఈమె యెవరెయుండును? ఈమె రూపలావణ్యముఁ జూడ మహారాట్కుల స బాతలలెఁ గన్నడుచున్నది. ఐన పొటనుండిన వీని నడిగి తెలిసికొనియెద. (సేవకునినైగచేబొలిచి చెవిలో నేనుజెప్పును.)

సేవ—ఓ మాటల్ హా పనికిరావు. లచ్చల్ లచ్చల్ గావాలా.

ఉత్త—సేవకా, నీగు న్యాయపేక్షగలవీరి నల్లినే యుసాగెద. ఎంత ధనమిమ్ముచెనపు?

సేవ—(చేతివ్రేళ్ళుఁ జూపుచు) లచ్చల్ లచ్చల్ బోలేసి!

ఉత్త—అట్లుగదు. ఒక లక్ష నిచ్చెద.

సేవ—హైతో జబ్బీదీవ్ జాతుంమై.

ఉత్త—ఐన రమ్మ ద్రవ్యమిచ్చెద.

సేవ—జాంగి చెలో. (నిష్క్రమింతురు.)

కాంతా—హా! దైవమా! వీరలేదియో రహస్యాలోచనఁ జేసినారు.

కీరి యాలోచనచే నాకేమియు ముచ్చు గల్గదుగదా?

[పునఃప్రవేశము. ఉత్తమశీలుడు, సేవకుడు.]

సేవ—అమ్మా! ఈన మహారాజ్. యీస యింకి యెల్లిపో?

కాంతా—అయ్యో! సేవకా! స్ట్రాబు పుట్టిమించివల్లు నన్నీ యువ కుని కొసగితివా? ఇక నాగతిచేమి?

సేవ—ఫర్వానై ఫర్వానై. రోనొకో (ఉత్తమశీలునితో) మహారాజ్ పిరారాశిర్మె రఘూజాతా (పెట్టినెత్తుకొని) తల్లివిడ్డమల్లె సూ డాలమల్లి జాతుం (పోవుచుతనలో) మహారాజ్ భోత్ వైసా

దియ్యా, బడాసతోష ఆయా,

[నిష్క్రమించుచు]

ఉత్త—కాంతా ! రమ్మ. నా గృహ మోక్షు బోవుదుము.

కాంతా—అన్నా ! నీగృహమున కేలరావలెను ?

ఉత్త—లక్షరూప్యములిచ్చి నిన్ను కొనకొంటిగదా !

కాంతా—[తనలోకటా ! ఎంతశ్రమము జరిగినది. ఓరీ ! దుర్మార్గా

సేవకా ! ఎంతకార్యమొనర్చితివిరా, [హా] అన్నా, ఇట్టికో

రైతుగోక్ష నీచూర్ణమున నీవుబొమ్ము.

ఉత్త—ఏమి, ద్రవ్యమెచ్చించి సమగ్రుని నాదాని నేనుబోవలెనా?

ఎక్కడికబోయెదవు, [అనిః ట్టుకొ బోవుచు]

[అచఃబంధము ౪]

కాంతా—[తప్పించుకొని]

గీ. శరునికాంతను గోరుట ♦ పాపమనుచు

నెఱుంగవా, మూర్ఖ, యిది నీకు ♦ పరువుగాదు

నీచూర్ణము, నైవోడ్ల ♦ నెగడిపగులు

బట్టనెందిన హితపూనె, ♦ పాపి, చెనడి,

ఉత్త—లోకమోహినీ,

నీ, మానినీమణి, మోవి ♦ నాధురసం గానిన

నాత్రాంసము వేరు ♦ దాపవలెనె,

చంచలాక్షిరొ, నీకు ♦ చన్దవ బట్టిన

హేమగిరుల్ వేరె ♦ వెనుకవలెనె,

మాద్దలగుమ్మ, నీ ♦ మఖమాడలముజూడ

• పడువెన్నెమున ♦ నుడవలెనె,

కలికిరో, నీమేని ♦ కాత్రుం గనుగొన్న,

కాంతసః తలను ♦ గాంచవలెనె ;

గీ, అంబుజాక్షిరో, నీ యూహ ♦ కాండమలను
జూడ నాకంభఃకుప్రల ♦ జూడవలెనె ,
కుందరదన, మీదటచిన్న ♦ గూడియుండు
సౌఖ్యమునుమించునదె స్వర్గ ♦ సౌఖ్యమైన.

తరుణి , ఇంకజాగొనరించక నావనోరక్షము దీర్చుము. [ఓట్టుకొన
బోవును]

కాంతా—[తనలో] అయ్యో , నైనమా , ఇంకనేనేమిసేయుదును ,
వీడుకామాతరుంగై నన్నబట్టి సాహసించెనే, [ప] అన్నా,
నామనవిచినుము, పర గడుల గోరుటపాతకంబుకాదా, మరి
యుర క్తమాంసభూయిష్టులుగు సీతనువున వేవిధంబుల గౌరవ
వస్తుసమితితో సరిబోల్చి పణించెనవు, బుద్ధినుంతుడవగు
నీకిది చెల్లునా , నేనొకటికె పెద్దదవిచునా.

సీ. బంగరు కలశముల్ ♦ పాలిష్టటనిచ్చుందు)

దుర్మార్గ సముత్తమైన ♦ తుండ్లుగావె ,

సరిసిజాతములు లో ♦ చనములటాదులు

పుసిగాను మధులులో ♦ పూడ్లుగావె

బింబఫలంబులే ♦ పెదవియొచ్చవియొగు)

దిగునలెట్లనిశోలు ♦ కీర్తిగాదె,

హర్యక్షమనె కౌన ♦ టంచు చూడగు

నడయాడు సన్నని ♦ నామగాదె,

గీ. శుకపిద్వినలందు) వ ♦ చోరచనల

నట్టులోనుండి గూసెను ♦ గుంబగాదె,

మేల్మిబంగరు నిగ్గు ♦ మోచుకొందు

రయ్యయా , యిదిమాయకా ♦ యమ్మగాదె ,

అన్నా , నీకునునాయట్టి తోబుట్టువు లుండియేయుండిరి. వారివలె

నన్నుంజూడును. నీకునమస్కరించెద. నాయెడ సోరీవాత్స్యముంచి
నన్ను వీడిపోమ్ము. చెరుగొడ్డివేడెద.

(అని పెడముఖముఁ బెట్టును)

ఉత్త—తల్లీ! సుగుణవల్లీ! నీవుచెప్పి నీచే నాకుఁ బుద్ధివచ్చెనా?
కటినుండియు యిట్టి గుర్బుద్ధిమాని పరిసతులదలులుగ వెలి
మెలంగెద. ఇకనాపై నేరముచక క్షమించుము,

(అనికాళ్ళపైఁ బడును.)

కాంత—అన్నా! తెమ్ము నీకు శుభముగుగాక.

ఉత్త—తల్లీ! ఒక్కమనవి. నీపైభ్రాంతిచే ద్రవ్యమంతయుఁ గోల్పో
తి నిందులకేమి సేపు?

కాంత—అయ్యా! నీధనమంతయు పోయెనని చింతింపకు.
నీధనమునకుఁ బదిరెట్లెక్కువగు నొకయంగుళీయకము నొకడఁ
గలదు. దానిని నీకొసంగెదఁ గైకొని నీముణవిముక్తిఁజేసికొను
ము, ఇదిగో! (అని పెడముఖముఁజూపిచును.)

ఉత్త—(తీసికొని)! అమ్మా! ఇది నాకవఁజెల్లునా? దీనిని తనె కెన
రంగీకరించి స్వీకరింతురు?

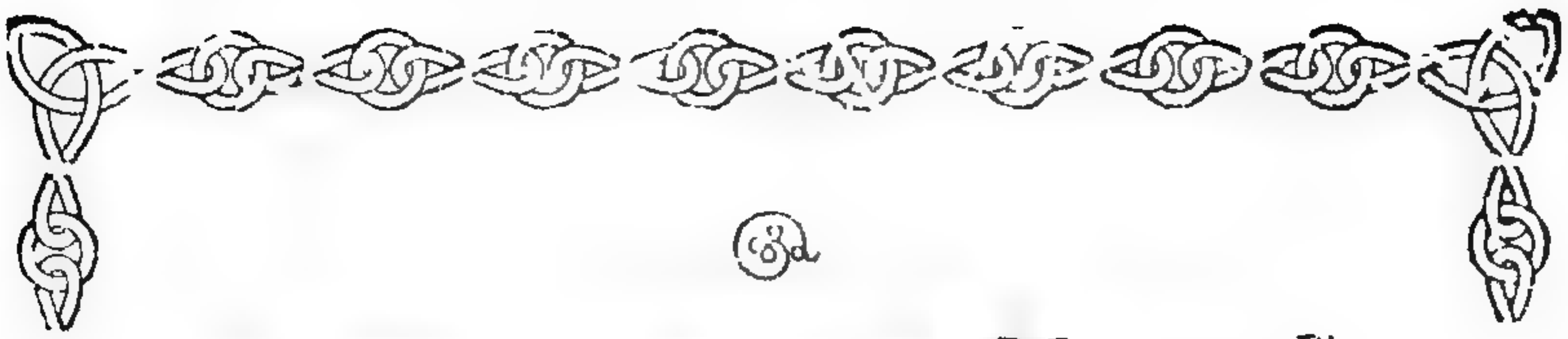
కాంత—అయ్యా! సందియమేమి? రాజాధిరాజులు గ్రహింతురు

ఉత్త—అట్లయిన నీ యంగరము రొక్కచూపక ముగువరకు నీ పట్ల
ణముంగల సత్రిమందుండునా. నే దీని విక్రయించుకొని
వచ్చెద, నీ కేమియుభయములేదు. పోవుము కమ్మా.

(సమక్రమించును)

కాంత—(పోవుచు) దైవమా! ఇక నా కెట్టియాపదఁ గల్గెనేను
నెంచితివి? సర్వేశ్వరా! సర్వమునకును భారకర్తవు వని
నమ్మియుంటిని. తుద కెట్టి జేసెద సరే. (అనిసమక్రమించును)

(యవనికొడుకు.)

కాంతామృతి

తృతీయాంకము

ప్రథమర్కము - మహాపాప తాపముగో దుష్కర్మియాస్థానము
(ప్రవేశము: సుధర్మ, సుధర్మతవాది, మహాపాపి అనుమతులు)

దుష్క—

ఉ. కూరదనాపూజేష్టులకు • గోవిందుడీతడటంచు లోపల
య్యారె! నుతించుచుండు మరె • యాడగ నీ భువనంబులెల్లనా
పేరువినంగ బెగ్గడిలు • బెబ్బలి పోలిక నడ్డులేక న
వ్యాధిగ రాజ్యకాలనము • వాంఛదలిర్పగఁ జేయుచుంటిగా.
సచివరా! అతవాదీ! ప్రజలేమనుచుండి.

అన్య—నో కెత్తుటకు వీలున్నదా? మీయాజ్ఞచొప్పున ప్రజల నందఱ
సాధించి, వేధించి, బాధించుచు టి. మీశాసనబతికమొన
నే నెంతవాడను? ఇది రాజశాసనముగదా?

దుష్క—అన్యతవాద! నీ కుట్టి సచివపుంగవుడు గల్గ నా కేమికొఱుత?
ఉండిన నీకుట్టి మంత్రీయే యాడవలయును.

అన్య—చిత్తము! అంతయు తమయాజ్ఞయేదా?

దుష్క—మహాపాపీ! నీ కార్యములెల్ల వెచుకదీయ ప్రదానముగా నెంచి
యాచగించుచుంటివా?

మహా—ఇట్టివిషయము నాకు మీరు దెప్పవలెనా? నా నామధేయమే
నేనొనరించిన కార్యములఁ దెల్పుచుగదా?

దుర్బ—నిండా సంతోషమైనది మరచితిని. కులకా తలజట్టి వెలకాం
తలవలె నిర్భంధించుచుంటివా?

మహా—నిర్భంధించుటయగాదు, నన్ను గాంచిన సారీముసులు బండ్
లెత్తి యేమూలనోదాగుచుదురు. అట్టివాఁలబట్టి నెలికీడ్చినా
యిచ్చుకట్టినట్లొనర్చుచుంటిని. అందుచే ప్రజలెల్లరు నన్నుం
జూచిపైకేమియు ననజాలక లోలోన నేమేమో యాడిపోసి
కొనుచున్నారు. కాని నేనని ప్రతివానికి గుఱెదిగులు ప్రాణ
తల్లటముగ నేయున్నది.

దుర్బ—సచితచంద్ర! నీవుగదా యీదుర్బుద్ధి మహా రాజుకు మితి
లేని యాంధ మొసగ క్షేముఁజేసితిని. ముత్రిమన నిల్లుండ
వలయు.

మహా—ఇదంతయు తమ కరుణయేకదా?

దుర్బ—మంచిది.

[ప్రవేశము సేవకుఁడు]

మహారాజా? యెవ్వడో యొక నర్సికుజుఁడు తిమ్మదిద్దిగపపచ్చి
యున్నవాడు సెలవా?

దుర్బ—మంచిది. ప్రవేశజెట్టుము.

[సేవకుఁడు : మహామిచి, పునఃప్రవేశము ఉత్తరీకీలనితో]

ఉత్త—మహారాజా! వందనము. (సమక్షమునను.)

దుర్బ—ఓయీ! నీవెవ్వడవు? ఏమికార్యమై వచ్చితివి?

ఉత్త—నాడనొక యాగుమఁముగిలకు, కాని నొక యాగు మా
కుకొనవచ్చితిని. మీకు నెఱుఁగినదేను నీవి గ్రహించి ద్రవ్య
మొసంగుదు. (అపయింపుచు.)

దుర్బ—(తీసికొని చూచి) జేరీ! ఇది నీకెచ్చట లభించినది? స్త్రీలు
ధనుదానివలె గన్నడునున్నదే? దీని నెందైనతనకరించితివా?

ఉత్త—అయ్యో! ఇదేమిన్యాయము. ఇది నాసోత్తుగదా? మీరిట్లు
బాట న్యాయమా?

దుర్బ—న్యాయమో అన్యాయమో? నిక్కన చెల్లుము. లేకున్న
శిక్షి-పాబడునువు.

ఉత్త—(తనలో) ఈపాపాలనము దుష్టబుద్ధియన్న పేరుకు దగియే
యున్నది (ప) తెల్పదవినడు

దుర్బ—తెల్పుము. నామోల బుద్ధిగల్గి ప్రవర్తించుము.

ఉత్త—మీరు ఇట్లుగది నిజమేయగు నీయంగుళీయక మొక రాచ
కన్యాయ, ఆబిడదీని విక్రయించుకొనిరమ్మన వచ్చితిని.

దుర్బ—ఆస్త్రీయిప్పు జెందున్నది?

ఉత్త—ఈపుగమునంగల సత్కృతమందుండినది.

దుర్బ—అట్లయిన నాబిడను నాకడకు దోడ్కొనిరమ్మా?

ఉత్త—ఉత్తము. (నిష్క్రమించును)

దుర్బ—మాత్రులార! ఆరాచకన్నెన్నెట్లైన గూడవలయును గాన
మీరు నమయోచిత మెఱింగి సంచరింపుడు.

[పునఃప్రవేశము ఉత్తను శీలుడు కాంతామతీతో]

దుర్బ—

ఉ. చక్క నీచుక్క మూవించక ♦ సారసనేత్రి యెవాని కాంతయో?

చుక్కలజేని భామినియో? ♦ సూటిగమారునిరాణియో? బళా

నిక్కమెఱుంగలేయితి ♦ నీటను గోటను జూడ జత్తముగా

జిక్కులపల్కుక బిరప ♦ జేసెడికార్యము దోచదాయెగా?

దుర్బ—ఈ యంగుళీయక మెవగది?

కాంతా.—(తనవచ్చి) నాదియే.

దుర్బ—నుంచినది. మంత్రులారా! ఈమి గాచకన్నిగాగన్నడుచున్నది.
ఈమె యాస్థనమునుండితగగు. కావున యంతిపురంబునకుఁ
నైకొనిపోండు.

మంత్రులు—చి త్రము. (గాంతామకితో నిష్క్రమించును.)

దుర్బ—బేరీ! ఇంక నీదారి నీవు పొమ్ము.

ఉత్త—అయ్యో! ఇదెక్కడిన్యాయము. ధనమీయకయు నుంగరిమీ
యకయుఁ బొమ్మచట?

దుర్బ—ఇంక నాకడనధికముగ ప్రేరికపొమ్ము.

ఉత్త—అట్లయిన నాయుగరమునగుడు పోయెద.

దుర్బ—పోయెదవా లేదా? లేకున్న కారాగృహమందుంబడి
ఎవడవురా?

[ప్రవేశము. సేవకుడు]

సేవ—దేవా నెలవు?

దుర్బ—నీవీ పుట్టినిమనపురమునందుండకుండునట్లుగావలకుఁ బారదోలుము.

ఉత్త—(తనలో) ఔగా! ఎంతన్యాయ పరిపాలనము. ఈకట్టామం
యు నిటనేయుండుఁగాబోలు.

సేవ—ఏదియో గొణుకుచుంటివి. ఏమిది? ఇందుండి తరలిపోమ్ము.

ఉత్త—పోయెదగాని సేవకా! నీపేరేమి?

సేవ—నాపేరా? మహానీచుడు.

ఉత్త—(తనలో) మంచి నామధేయమే మీరాజునకు, రాజ్యమునకు,
పరిపాలనకుఁ దగియే యున్నది

సేవ—అధికముగా వాగక పోయెదవా లేదా? (అని నెట్టును)

ఉత్త—[తనలో] ఇంతటి మహాన్యాయ పరిపాలన మొదలుగానము.
వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిఁ యనునట్లు రాజులకు వినాశకాల
మానన్నమైన విపరీత బుద్ధులు గల్గును, [నిష్క్రమించును.]

దుర్బ—సేవకా! నీపనిమీద బొమ్మ. [సేవకుడు నిష్క్రమించును]
 నేనింక జాగుసేయక నాయంతపురము నకుఁ బంపిన యాకాంత
 తో నూడి రతిరాజసుఖము లనభవించెద గాక.

[నిష్క్రమించును. యవనికజారును]

ద్వితీయగంగము—అంతఃపురము.

[ః)వేశము—దుర్బద్ధి, కాంతామతి.]

దుర్బ—తన్వీ! కలుకవేమి? నాపైయలుకా?

ఉ. కోపమదేలనే? యమిత + కోరికతో నీను వేడుచుంటి సం
 తాపము, దీప్తిపోవుమిక + తాళగఁజాలనె మందయాన! నా
 పాపుకుఁ జేర వేమి? మధురంబగు పలుకులు పలుకవేమి? నే
 పాపము చేసినాడనె? కృ + పామతి నన్గడతేర్చు వేగమే.

కాంతా—[నిరుత్తయగుచు.]

దుర్బ—కాంతా! ఎంతబిలిడినను బీకవు? ప్రత్యుత్తరమియవు?
 ఔను! మంచిమాటలకు మామిడికాయలు రాలునా? నిన్నింక
 బలిమినిబట్టుటయే యుచితము.

కాంతా—[తలనంచుకొని]అన్నా! నేనెన్నోవిధములఁ బ్రతిమాలు
 చుంటినే? కనికరము లేదా? నీతోబుట్టువునని తెల్పితినే?
 ఇక నిమాఘ్యము నీడవే? కష్టా!యేమిగతి?

దుర్బ—రామాను! నన్నెల బ్రతిమాలుదవు? నీవు బ్రతిమాలినం
 తనే మిన్నకుండు నను కొంటివా? అఁకల్ల, ఈదుర్బద్ధిమహా
 రాజు గూఁగఁబంబు లెరుంగక మాటలాడెద వేమి?

కాంతా—అన్నాయని యెన్నోవిధములఁబ్రతిమాలినను నీబుద్ధిమరల
 కున్నాదే? నీవు క్షత్రియుడవుకావా? క్షత్రియ ధర్మము

లెఱుంగవా? నీకొ దోఁబుట్టువులు లేరా! నీభార్య నెవ్వని
నిర్చుండించ నీకు సమ్మతమగునా? నీచా! ఇంక నీ దుర్బుధి
మాని సన్మార్గము ననుసరింపును.

దుర్బు—కలికీ! నీవెన్ని కరసోత్తులాడినా సమ్మతమేకాని నీవు నా
మారుసంతాపముఁ దీర్చి నన్నాంకిత జేయువఱకు నీన్న
విడువదు.

కాంతా—ఓరీ! నీ జ్యమందంకము నిట్టి నారలేయు నా? నీతిన.ప
దేశించువారలు లేరా? ఒకవేళ యుండినను వారి యుపదేశము
నీకు విషమయ్యెనా?

మత్తకోకిల

దుర్బు—మానుబాకి నోర్చితేనిక ♦ మాట లేటికి? మానినీ!

ధీరుఁడీ దుర్బుద్ధియంచును ♦ నీమతిన్ నను గూడుమీ

కాంతా—నీరబుద్ధిగలార లన్యల ♦ స్త్రీలగోరుదురే? బళా?

ఘోరపాబ బయచు మఱలో ♦ గొంకవేలర? మూర్ఖుడా!

దుర్బు—పాపమెట్టిదొ దెల్పవే వృదు ♦ పాటలాధరి! వేగమే

కోపమేలను జాగుసే నుక ♦ కోర్కెదీర్చివె కామినీ!

కాంతా—పాపమెట్టిదొ దెల్పనలెనా! ♦ పాపుడౌమరి నీవే

పాపుజేరకు దవ్వనుండును ♦ బండిగాదిది నీనుడా!

దుర్బు—కాంతామణీ! పాపమగునది గలదా! బరాంగనలఁ గూడిన
పరువుబోవునా!

సీ. పరనాగులను గూడు ♦ పాకాసుర విరోధి

సురగుణంబులమందు ♦ పరువు చెడెనె!

కాంతా—పాపనారి యాహల్య ♦ బామఁగోరి యతండు

బడరాని యిక్కట్లు ♦ బడఁగలేదె!

దుర్బ — తారతో గూడిన ♦ తారావతికి యేమి

లోపంబు గల్గెనే ♦ లోపంబు

కాంతా — తారతో గూడిన ♦ తారేను గాన

కళలు క్రమంబుగా ♦ కళలు

దుర్బ — రాధతో స్నేహంబు ♦ రాహుగల్గు

నాదిదేవుండని ♦ నాదిదేవు

కాంతా — రాధతో స్నేహంబు ♦ రాహుగల్గునట్లు

దోలగంబున బేలు ♦ పాలుగాడె!

దుర్బ — గీ. వలనీకథలెల్లను ♦ చాలుచాలు

నాదు కోర్కెదీర్చవే ♦ నాననయన!

కాంతా — చాలుచాలింక బుద్ధిసీ ♦ కేల లేక!

అరయ నన్నోరు నడుమల ♦ నానగంపు.

దుర్బ — విటారీ! నేనింక నిలవజాల. [అనిచెయ్యకట్టుకొనబోవుచు]

[అనుబంధము 9]

కాంతా — [తనలో] వీసి బారియి యెట్లుబున కళతోపాయంబుచే

దప్పించుకొనవలెను, [ప్ర] రాజా! తొండరకడకునా,

దుర్బ — కామినీ! ఏమది. తెలియబయ్యెను!

కాంతా — తెల్పుటకుఁ కొంచఁబు సందియ మువచ్చినోరాడుటలేదు.

దుర్బ — సందియ మక్కరలేదు. సర్వము దెబ్బ.

కాంతా — నే నంతకాలము నుండియూ నిట్లుగా ద్రిమ్మరుచుంటిని.

దుర్బ — ఎందులకు,

కాంతా — నామదికి వచ్చిన పురుషుఁ డెదు దొరుకునా, యని,

దుర్బ — నీమదికి నే నచ్చియుండలేదా,

కాంతా — ఆ నచ్చకేమి.

దుర్బ — వచ్చియే యుంటినిగదా, ఏల నింతరాధ్ధాతము ఒరిపితివి

కాంతా—నా యెడ మీకు ననురాగము కలదో లేదో యనీయిల్లు
జరిపితిని.

దుర్బ—ఎ తమాట? లేకేమి. నీవెట్లొనరింపుచున్న నట్లొనరింపనా

కాంతా—అట్లయిన నీన్నే వరించదలచితిని.

దుర్బ—ముచ్చాటికి నిజమే కరించుట?

కాంతా—ఊ, అందు కేమరి వచ్చినది.

దుర్బ—అట్లులైన జాలమేల? రమ్మ యంతిపురంబునకు.

కాంతా—(తనలో) ఎట్లయిన మీని నమ్మించి యావలకు దాటవలెను

(ప.) పిచ్చి కాజా! అప్పుడే యంతిపురంబునకా? ఇల్లలికి ముగ్గు

పెట్టిన మాత్రమున సామగ వచ్చునా!

దుర్బ—ఇకేమి మాటకలదు? గలదో నుడువరాదా?

కాంతా—నీక్షే సముద్రగోరి దప్పుకుంటిని, నీ వంగీకరించిన నీకు,

దక్కుదును.

దుర్బ—నాక్షే సముద్రగోరియే దెల్పుచుంటివా?

కాంతా—ఊ, అదేమరి.

దుర్బ—ఏన జాగే? తీవ్రముగఁ దెల్పుము.

కాంతా—వినుము. నాకొక వ్రతము గలదు

దుర్బ—అది నాకడనే దీర్చుకొనరాదా?

కాంతా—అదిదీర్చిన నీకోర్కయే దీరగలదు.

దుర్బ—ఏనుది తెల్పుము.

కాంతా—అది గౌరీవ్రతము.

దుర్బ—ఈవ్రతమున కేముగ వలయును?

కాంతా—ఇందులకా? లెక్క లేని ధనవ్యయము కాగలదు;

దుర్బ—అందులకు నాకు సమ్యక్తమేయగు, ఇంతియే? మరేమి

యులేదు కదా?

కాంతా—లేకేమి మరొకటి పెద్దనియనుమే గలుగు.

దుర్బ—అ. త పెద్దనియనుమేని? అదియుఁ దెల్పుము.

కాంతా—చినుము. నాకొక సౌధమునిర్మింపవలయును. అందునారు
మాసముల నారుదినంబులు గౌరినే పూజింపవలయును. అం
దుల కనేక దానము లొసర్పవలయు. అందులకు, దగినధనము
వలయునపు డెల్లఁబుచ్చుచుండవలెను.

దుర్బ—గీ. ఇంత కాలము గడువీచు ♦ వెట్టుకోర్తు?

కొద్దికాలంబుగా మార్పు ♦ కొనకయున్న

నేచు జీవితమునుమాట ♦ మాని వేక్క

మదిని యోజించుకొనుమిక ♦ మందగము!

అబ్బా! ఆరుమాసముల యారురోజులే ? అంతవఱకు నేను నిలువ
గలనా ? పోనిమ్మ, ఆరుమాసములు వీడి యారురోజులే
చేయరాదా!

కాంతా—అట్లొనర్చుటకు వఁ నుపడదు. తొలుత, నీయట్టి పురుష
శ్రేష్ఠుఁడు, రాజకలాభరణమును దొరకునాయని యట్లొన
ర్చితిని, కాని నీవింత శీఘ్రముగ నాకుఁ జిక్కుదువనిదలంచ
నైతి. అయ్యో! ఏమి నాబుద్ధిమాంద్యము. అప్పుడు నాకింత
జ్ఞానముండిన యిట్లొనర్చుకదా!

దుర్బ—ఎట్లొనర్చితిని నిలుపుకొందునులే.

కాంతా.—మరొకటి మరచితిని.

దుర్బ—ఏమది?

కాంతా—నావ్రతము సమాప్తమగువఱకు నీవుగాని నీసేవకులుగాని
నావ్రతాలయముకడకు రావలసినదదు.

దుర్బ—అయ్యో ఏమిది నన్ను జూచియెరఁ బ్రాణములు నిలుపుకొం
దమనుకొంటి నే!

కాంతా—నీరూపము నాకన్నల కనపడరాదు. నీశబ్దము నాచెవులకు
వినబడరాదు, అట్లుగాక తప్పిజ్జి తివేసి శిరము వేయివ్ర
య్యలైచత్తువు (కొంచెమూగి) అయ్యో! రాజా! నీవుచచ్చిన
నాకింక దిక్కెవ్వరు? ముందు నాగతియెట్లున్నదోకదా? నీక్షే
మమును నాసౌఖ్యమును గూర్చి చెప్పితిని.

దుర్బ—ఓహో! నాక్షేమమును గూర్చియేనర్థము దాపకజెప్పితివా

కాంతా—ఊ. అందుకేమనిరి.

దుర్బ—అటులైన రమ్మ పోదము. (వెంటఁబోవుచు)

కాంతా—దూరమున నుండుము, దూరమననుండుము. ముందునీవు
సాగుము.

దుర్బ—రమ్మ. (ముందుపోవుచు)

కాంతా—(వెంటపోవుచు.) (యవనికజారుచు)

—

(తృతీయరంగము—కాంచనమాల సౌధము.)

[ప్రవేశము, —కాంచనమాల.]

అహో! మోహమెంతపాడుది. త శరీరము తన నెలుంగకుండ
జేయుచుగదా? నా యందచందములఁజూచి రాజాధిరాజగుప్రతాపసే
నుఁడు నన్నుంగూడి ధనమెల్లగుల్లవెట్టినాడు. ఒక్కధనమేమి? రాజ్య
మంతయుఁగోల్పోయి తుదకు నిలువ నిడలేక, కుడువఁ గూడులేక
హాహారవమెత్తి జర్పించు చుండె, బౌరా! వారకాంత పొందెంతధనాధి
పునైనను, ధనహీనునిగఁజేసి పడరానిశ్రమలఁ బాటొనరించుచుగదా!
ప్రతాపసేనా! నీవు నాచెంతిమఁ జేరునపుడెంత గౌరవము గనుంటివి
పిమ్మటనాకు దాసుడవై పెద్దలవాక్యముల వినక రాజ్యమును భార్య
ను గోల్పోతివే! ఇందులకు నేనేగదా కారణము! ఛీ! నేనెంతపాపు
రాను! ఓప్రతాపసేనా?

సీ. నారూపమును జూచి ♦ నన్ను వీడకకదా!

గురునాజ్ఞ మిరియి ♦ గులికీనావు
నారూపనము జూచి ♦ నమ్మినచ్చియెగదా!

భార్యను వనముకు ♦ బాపిచావు
తుచ్చసుఖంబంచు ♦ నిచ్చయించక గదా!

కులగౌరవమామంట ♦ గలిపినావు
సృత్యగీతం లకు ♦ నిత్యంబు విగదా!

మేనుమఱచి నీవు ♦ మెలగినావు

గీ. రాజ్యపాలనమంతయు ♦ రగులబెట్టి
ప్రజల సౌఖ్యంబు లెల్లను ♦ పాడుచేసి
నాడుచేతకు జేరితొ ♦ నమ్మితకట!
వేశ్యలతో పొందు విటులకు ♦ వెతలుగావె.

నే నగవనేల! బుద్ధిహీనులై విటకొందు మాగుమ్మములదరి జేరి
మమ్ముచార్చిప మేమేమి సేయగలము! అంతయు విటులదేలోపము
మేమువారల బార్ధిందితిమా? మాగుమ్మంబుల లంకరించుమంటి
మా! తల్లికొండులమాటలను సరకుజేయకసోమరులై, చదువుసంధ్యల
మాని త్రాగుబోతులై మావేశ్యల వాడజేరి సర్వముఁ గోల్పోవు
చుండిరి ఇందులకు మే మేమి సేయగలము? మాదేమిలోపము?

(నిష్క్రమించును.)

[ప్రవేశము — ప్రతాపసేనుఁడు ఒకవైపునుండి]

బౌరా! కాంచనమాలా! ఎంత జేసితివే!

ఉ. కూడురు నీళ్ళులేకఁగను ♦ కూరికి నేటికి మూడునాఱులే
జాడనుబోదువేశ్యనిట ♦ సాదముగొంచెము బెట్టువంచు నే
వేడెదనిప్పుడాసఖియ వేయదె బోనము పొట్టనిండఁ మో
మోడకబోదు పూర్వవిధ ♦ మాచితితో మరసాని యింటికికే!

ఆహా! సర్వమును కాంచనమాలకు దారవోసితి. అన్నపానీయములకు దూరమైతి. కులాంగనకు గోహోష్ఠియితి? బంధుజనంబులకుఁ బగవాడనైతి. ప్రజలకు తృణప్రాయుడనైతి. కట్టా! తుదకు నేను మూడుదినములనుండియు యింత కూడుదొరకక యుద్బాధచే మిగులగాసిలుచు కృశియించియుండితి. పూర్వపరిచితురాలగు నాకాంచనమాలయైన యింత కబళముఁ బెట్టకుండునా? యని నమ్మివచ్చితి. ఆమెయు నేమనునో! ఏమినావెట్టి? కాలముతీరినను. ధనహీనతసమయమనను, స్నేహితులుండురా! గౌరవముండునా! తుదకుకడజాతివాఁడు సైతముతనకన్న హీనునిగజూచుచు. ఇంతియేల! కాంచనమాలను బిలిచెదగాక. (తలుపుతట్టుచు) కాంచనమాలా!

(ప్రవేశము—కాంచనమాల ఒక నైపునుఁ జి)

ఎవ్వడవు నీవు! కాంచనమాలాయని ఖండితముగ బిలుచుచుంటివి. నీవెవ్వడవు!

ప్రతా—కాంచనమాలా! ఇంతలో నేమిరచితివా!

కాంచ—ఎవ్వడవో యెఱుంగము ఆనలకుఁ బొమ్ము!

ప్రతా—కాంచనమాలా! మనవి.

గీ. కూడు దిని నేర్చికు నేచు ♦ మూడునాఱు

లెందుదొరకక గబళంబు ♦ లిందుజేరి

వేడుచుంటిని పట్టెడు ♦ వేయవమ్మ

మానినీమణి! కాంచన ♦ మాల! నాకు.

కాంచనమాలా? ప్రాణములు పోవుచున్నది అతప్రసాదమునగితివేని వానినొంటనిడుకొని నాతోడను నేచు పోయెదను. పూర్వస్నేహమైన నలపునూ!

కాంచ—బుద్ధిహీనుడా! నీవు నాకు పూర్వస్నేహితుడవా! నోరు

మూసికొనుము. ఈతూరిట్లుభాషించిన లెగిన బుద్ధిఁజెప్పించెద
పొమ్ము. సాదములేదు గీదములేదు (అని లోనికిపోవును)

ప్రతా—అక్కటా! ప్రతాపసేనునీ వేశ్యాస్నేహమావలన నెట్టిగతిగ
ల్లినది. తుదకునొక్క మెతుకైనదొరకక తుదాధచేకుంది పా
ణములు వీడవలసినే! హా! చైనమా ఎఱసిర్భాగ్యుడ
నీ. తాడి తద్ది. మేనఁ దలచక మదిలోన

వెలకాంత చెంగట ♦ మెలగినాడ
భార్యసౌందర్యము ♦ భవమందెంచె
వేశ్యకాంతకుఁజిక్కి ♦ వెలసినాడ
కులగౌరవమునుంత ♦ గోల్పోవుటెఱుగక
భోగ కాంతకుసేవ ♦ బూనినాడ
రాజ్యమందుఁ బ్రజల ♦ రాయిదులరయక
పణ్యాంగనగృహున ♦ పండినాడ
గి. యింతకునుబుద్ధిలేక రో ♦ యింతిచె,తఁ
జేరి నే నిట్టి కష్టముల్ ♦ దీరిపోవ
కుండునట్టగఁ జేసుక ♦ మదినాడ
వేశ్యలను గూడువారికి ♦ జెలివియెకా?

ఓ భారతీయులారా! సోదరులగు నోడిటులారా! ఇదియంతయు నా
యనుభవముచే నుగ్గడింపుచుంటి.

నీ. ధనమంతయును లాగి ♦ తన సేవకుని జేసె .

వెలకాంత పొందిక ♦ వలదువలదు
రాజ్యమంతయునూపె ♦ రాజసమెడనూపె
వెలకాంత పొందిక ♦ వలదువలదు
పట్టపన్న మందెందు పు ♦ ట్టకుండఁగఁ జేసె
వెలకాంత పొందిక ♦ వలదువలదు
సన్యాసివేషంబు ♦ సన్యాయముగ వేసె
వెలకాంత పొందిక ♦ వలదువలదు

గీ. వేశ్య కాంతను గూడ నీ ♦ వెతలునాకు
వచ్చిచేరెను గటకటా ♦ నిశ్చయముగ
సుగుణధనులార ! భారత ♦ శూరులార
పోకుడింకను వేశ్యల ♦ పొందుకొంకు.

మరియు

మ. వెలకాంతల్ గపటంపువేళు నహహ ♦ వేల్ వేలుగ్రవ్యంబు లి
య్యిల బెన్వేసియులాగి భిక్షకుని గా ♦ సింతైన లేకుండగన్
యిలువొక్కిడ్లను నమ్మజేతు రకటా ♦ యిస్సీ మహామారుతా
వెలయాండ్రన్ మరిగూడదింకయనుచున్ ♦ వేనోళ్ళబాద్ధించెదన్

ఉ. గాన కళాదులన్ గనియు ♦ కావమునెత్తికియెక్కి యెక్కుడౌ
మానము మంటగల్పించుతి ♦ మాంధ్యుడనై జరియించినాడ యా
మానినివేశ్యకాంత యను ♦ మానములేకను జేసె భిక్షకున్
మానిత రాజ్యలక్ష్మిఁగ్గి ప్రియ ♦ మానిని గోల్పడినాడ దైవమా!

గీ. చిచ్చుకొంపకు నిడికొని ♦ చింతనొంద
ఫలముగల్గునె పుడమిలో ♦ భవ్యులార
గల్గె యుపుడుకత్తెచే ♦ కష్టము లిట్లు
మీరలైనను సదృష్టి ♦ మెలగుడింక.

సర్వము గొల్పోయిన నేనెంత నీతిజెప్పినను ఏమిలాభము! తొలుత
నాగురుఁడు నాకెంతయో నీతిబోధించలేదా । నేనద్దానివింటినా ?
పాపమా గురూత్తముఁ జైతము పల్లదంబులఁబల్కినది వేశ్యమాటలు
వినయేగదా ? రాజ్యమందు గూడ నిల్వనీయక పరదేశములకుఁ బార
దోలినది, ఇట్టి గురుద్రోహునగు నాకిదియేశిక్ష,

(అనుబంధము 10)

నేనింక నాప్రణకాంతయగు కాంతామతిని కాంతారమందు
నేమకుచు ఈ సన్యాసివేషమునఁ దిరిగెడిగాక. (నిష్క్రమించును.)

[పునఃప్రవేశము— కాంచనమాల.]

ఎట్టిపండితునైనను, ఎట్టివీరునైనను, ఎట్టిధనికునైనను, మో
హము పదదాసునిగ జేయుచుగ వా! ఆహా! మోహమైత చ్చెడ్డది!
ఈపుడమియందు వారాంగనల కలనవంటి నీచకలమును, వారివృత్తి
యైత నీచవృత్తియు నేకులమందునులేను. దైవము మమ్ముచుబక్కరి
కేగృహిణులఁ జేయక పలువురికేల జేయవలెను! ఇట్టి మావా
రాంగన లెందఱిలో జోగుల జేసె పడిరాని నిందల పాల్పడుచుండిరి
బౌనాను! ఇందుమావేశ్యల లోపమేమియున్నది! అతయుఁ బురుషునిదే
లోపము. ఏనున పితౄర్జితములగు మడిమాస్యములమ్మిమాకొసంగు
మని వేశ్యలు విటులచు బాధించిరా! ఇప్పుడు మావేశ్యాకులమందు
గూడసంఘముల స్థాపించి వ్యభిచారవృత్తిఁ బారద్రోలవలయుననిపాటు
పడుచుండిరి. చాలవఱకు సంఘ మభివృద్ధిగా నే యున్నది, ఇప్పుడు
వ్యభిచారిదేవతనానాట కుండి కృశించిక్షీణదశ నందునుచున్నది. వ్యభి
చారమన్న మాకులమందుననేగాని మరి దేకులమందును లేకుండె.
ఇప్పుడన్న సర్వకులముల యుండునగులను. శ్రీమతులునైతమిదేజేయు
చుండిరి. వారికిగట్టి బట్టముఁ దిన మెతుకుచులేనా? ఓ భారతీయసో
దరీమణులారా? వారకాంతరార? నామగని విచారము.

సీ. అశనమ్ము నొరకిక † వెసమామమును నమ్మి

కాలంబు గడపెడి కాంతలార!

అర్థమ్ముకై మహా † యాశ జొగుమనుండి

పరులనూటమిగోరు † పడఁతులార

తుచ్చసుఖముగోరి ♦ దోషమొచక కటు

లనుకూడి సుఖముంచు ♦ లానలార !

రోగినైననుసరే ♦ భోగింపడబ్బుకు

చూచుచుండెడి తుచ్చ ♦ సుదతులార !

గీ. పాపభూయిష్టమైన యీ ♦ పాపవృత్తి

విడిచిపెట్టుమరంచు నే ♦ వేయగతుల

వేడుచుంటిని ప్రియులార ♦ వెలమలార !

భరతభవులార ! మణులార ♦ ధామలార !

ఇట్టివ్యభిచారవృత్తి వలననే పరదేశవ్యాధులగు చంటువ్యాధి
లచే క్షీణించి తునకు సంజానహీనులగుచుకొనుచు కారణము.

మరియు,

సీ. కులకాంతలనుబాసి ♦ కులభర్తృమూలరోసి

సాహచరించుజేరు ♦ నకటలార !

పిన్నపెద్దలటంచు ♦ నెన్నక మది నాన

వెలకాంతలను జేరు ♦ న్యర్థులార,

పూర్వార్జితములెల్ల ♦ పూజ్యులుగా నమ్మి

రాగమ్ముచే జెడు ♦ జోగులార,

ధనధాన్యములుజెల్ల ♦ దాస్యవృత్తినిబూని

కాపురమ్ములులేసి ♦ నాకలార,

గీ, వలదు వ్యభిచారవృత్తిచే ♦ గలుగు నఘము

వేశ్యకాంత భోగంబుచే ♦ వెలలుగల్గు

మానుడదియని మొక్కికొంద ♦ మాన్యలార,

సుగుణధరులార, భారత ♦ హంసలార;

వ్యభిచారవృత్తిచే యఘంబు గల్గిన యా, యశంబు పోవలయు
మన సనాతనధర్మ లు బాధించుటలేదా? అందు వేశ్యాసంహారము

చేగల్లు నప్తకప్తములు కనులారఁ జూచితిరిగదా? ఇంక వేశ్యల గొ
వారి స్నేహముఁ జేయకుండుదుగాక యని వేదధములఁ బ్రార్థింప

(అనుబంధము 11)

(నిష్క్రమించును యవనిక జారును.)

తృతీయరంగము.

ప్రవేశము—అడవి.

[ప్రవేశము—ప్రతాపసేనుఁడు విషాదమున]

(అనుబంధము 12)

అయ్యో! ఎంత ఘోరము? ఎంతదుండగము? ఎంతపాపము ఎంతతా
పము? కులకాంతనుఁ ఘోరాటవ్రువ లొనర్చిన మహాపాపుడ-నీచుండ-
కట్టా! నన్నీ యధోగతిపాలొనర్చినదియారాత్మురాలగు కాంచనమాల
గాదా? నాకా దుర్జాతిస్నేహము గల్గకున్న నియ్యగచాట్లు రాకుండు
నేమో? ఆపాపిమోహందకారమున మన్ని భార్యమోముం జూడక
దాని మాటలే వేదాక్షరబులని నమ్మిన నాకింతయోగముసంభవించి
నది. కట్టా, భార్యమోమైనఁ జూడనిచ్చినది గాదు—నాముద్దుగుమ్మ
నగ్గదిసి ముచ్చటించనిచ్చినది గాదు—అంతయు మహాగారడిజేసినది—
మాయ యొనర్చినది—మసిబూసినది—రాజ్యభిష్టానిం జేసినది—
అన్నపానీయంబులు లేక యల్లాడునట్లొనర్చినది—తుదకీ సన్యాసివేష
ము వేయించినది—ఆహా, కాలమా, నన్నవర్ణించ నే కవికిందగును?
కవులు కలమనకుఁగూడ నెదురైతివే?—లోకులను లోకముననీస్వా
ధీన మొనర్చుకొంటివే?—బౌరా, కాంచనమాలా, ఎంతజేసితివే?
నీ మోహరజ్జువుచేనన్న బందీకృతునిగఁజేసి నన్నెల్లవిధముల సన్యా
సిని జేసితిరిగదా? కులగా, నీ యాజ్ఞామీరక కులగురువును రాజ్య
భిష్టునింజేసి తత్ఫల మందుచుంటిని. ఓ పాణిపియా, కాంతామతి

నీ పెందేగియుంటివి ? అయ్యో, ఈస్థూరారణ్యమున నేకూరమ్మగం
బులవాతఁ బడితివో యెటుంగజాల, లేక ప్రాణకాంతునిచే సరాకరింప
బడిన నే నుండిననేమి లేకుండిన నేమియని యసూయచే నెందైనఁ
బ్రాణములు గోల్పోతివా? నాకెవ్వరు దెల్పి నన్నారడింతురు నీ
సుందరవదనారవిందము న్నాచు భాగ్యనుబ్బునా ? అదియేకల్ల
అయ్యో, ప్రాణేశ్వరీ, నీపాల నాదిక్కుమాలిన వేశ్య మహామారియ
య్యో, ఆ వేశ్యయే మొసర్చినది? నేను నిన్న సగౌరవముగఁ జూచి
ప్రేమించిన నీకీకడగొడ్లు రాకుండుకగదా? నీక్కముగ నీపాలిమారిని
నేనెయ్యెతిని.

నీ. ఎన్నఁడు నాయుంతిఁ ♦ గన్నదమ్ములఁగాంచి
సంతసంబున నుండఁ ♦ చాలువాడె
నెన్నఁడు నాకాంతఁ ♦ నెలమిమీరగఁ గాంచి
ముచ్చటలాడుచు ♦ మురియువాడె
నెన్నఁడు నాప్రియఁ ♦ వన్నె చిన్నెలుఁగాంచి
బిగికొఁగిటను నెప్పు ♦ బెనఁగువాడె
నెన్నఁడు నారాణిఁ ♦ కున్న సొగసుచుగాంచి
ప్రాణమిదంచని ♦ ప్రిబలువాడె

తే. గీ. నెన్నఁడింక నాదైవంబు ♦ నన్న నాలి
ప్రాపుఁజేరిచి సౌఖ్యంబు ♦ జూషఁగలుగు
గటకటా, యట్టిపుణ్యంబు ♦ గలుగనొనె?
లేదు యీజన్మకికమీద ♦ లేకు లేకు.

దైవమా, ఇంక నేనేమిచే మునుచు, గురాత్కుడఁగు నన్నఁగూడుట
చేగదా నాపురంధ్రికిట్టియుడుమలు. అయ్యో, కాంతామతీ కాంతా
మతీ, నడువ కాళ్ళాడ గున్నవి.

[ప్రవేశము — దూర్వాసుఁడు.]

ఈతఁడెవ్వఁడయిననుచు, ప్రియకాంతా వియోగంబుచే విషాదనుండుచున్నాఁడు. ఇచాంచెన ఓయీ, నీవెవ్వఁడవు ,

ప్రతా — తాపసేంద్రా, వృదసములు.

దూర్వా — శుభం గుఁగాక. నీవెవ్వఁడవు? ఏచాదమేల ?

ప్రతా — అయ్యో , తొలుత నేనెవ్వఁడననేమి ? నీటికి సన్యాసి నైతి.

దూర్వా — ఓయీ, ఈదంబు. నచరిత్రమంతయు విశదీకరింపుము.

ప్రతా — మానచంద్రమా , నేనా ప్రతాపసేనుఁడను భూరమణుఁడను. వేశ్యాస్నేహముచే సర్వముంగోల్పోయి యీ వేషము ధరింపని సన్యాసిని, వేశ్యబాటలు నమ్మి కులకాంతను కానరాబారిదోలిన నీచాత్ముఁడను. నన్ననుగ్రహింపుము.

(పాదములపైఁ బడును)

దూర్వా — (ప్రేకించుచి) వలొన, తెమ్ము ప్రతాపసేనా ,

తే. గీ. నీ సవిస్తారమంతయు ♦ నెమ్ముదనర

దివ్యరృప్తి గనుంగొనటి ♦ దగులుపీఁడు

నీకొఱకు నా పతివ్రత ♦ నమ్మితోడ

గౌరవాజలచే పొద్దు ♦ గడుపుచుండె

ఓయీ, చింతలుడుగుము. నీ నిజకాంత నీరాకృతనిరీక్షించుచుగౌరవ

తమునర్చుచున్నది. కొలఁది కాఁమున నీభార్యం గలియగలవు.

ప్రతా — గుహితార్థ, తమరెఱుకఁ బరచివార్తలుండవు నాయెడ కరు

ణించి నా ప్రాప్త్యిది యెందుఁడనో నెలవీయ వేడెద.

అయ్యో, నాయంతి యందు పురిముందెల్పవేడెదను.

దూర్వా — ఓయీ, ప్రతాపసేనా ,

తే. గీ. నాల్గుయోజముల దర్శన • గంగలదడి
భూతిపాశపురి ముగిసి • బాగు నుపాస
మ హాబలము నీకాదు • నరములవొచ్చు
సర్వమచ్చుటల తెలియగా • సాధ్యులను.

నాకనుష్టానమునకు కాలమునకు నీ • మ.(చేదిబోవ)

ప్రతా—(అర్జునికి) అయ్యా! నాకాత జీవములలో నుండినదా ?
అంతయు నిక్క ననుమా ?

దూర్వా—ఓయూ! ఏమిన్నా? వచ్చానది ఇంద్రునింగదా పోవ
రాదా?

ప్రతా—అయ్యా! ఆపురమునకు మార్గము చూపు.

దూర్వా—(కోపమున) ఏమీ మార్గమునకునా? కొలుత వేశ్యనుం
చుకొని మార్గమెవ్వరుగోర్చావి? భగవంతుడాంధ కార
ముచే యకార్యము లాచరించిన కోపము. ఇది సీమోముం
జూడదురితముగను. నీవారకు సిద్ధపొమ్మ.

(నిష్క్రమించును.)

ప్రతా—కట్టా! ఈ మూలమునకు నా దుష్టమునకు మంత్రగిలి
పోయెనే? ఆ మహావీరుని ప్రకటించుగలదు మెల్లగవలెనో
యెటుంగనైనా? ఇది యిది యెవరు సర్వమునకుల బెట్ట
తివి? మహావీరుని ప్రకటన నా వా, సర్వసార్వభౌమముగ
నెఱింగింపవలెను. మా బట్ట నా సైతనకోపాగ్నిని బరపి
తనదాని తానే నా అయ్యా! ఇది కేమిచేయు? ప్రాణే
శ్వరీ! మహావీరుని ప్రకటనమునకు నీవు కడగిష్టబడుచుం
టిరోగదా! ఇది నీ సైతనమునకు బట్ట బట్టెను—మొంత
దుడిగలదు నా పురుషుని—ప్రకటన సర్వమునకురాకారము
మహావీరుని ప్రకటనమునకు నీవు కడగిష్టబడుచుం
చున్నావ. ఆహా! ఇది నీ సైతనమునకు బట్ట బట్టెను.

క. వెలకాంతవలన నివ్విది

గులకాంతను గోలుపోతి ♦ గూటికి కర్తవై

పలుకాములఁ బడనామెను

గల్గనైన నిదాదునంచు ♦ కట్టా, యెఱుఁగన్

(నిష్క్రమించును)

(య వసికజారును.)

— —

[పంచమరంగము:—కాంతామతి సౌధము.

ప్రవేశము?—కాంతామతి సౌధముదాసీనయై]

(అచటము 13)

హా! దుష్టుడగు యీదున్నుద్ధిరాజుచేజిక్కి నేటికారుమాసములైనది. తొలుతవానితో సారుమాసముల నారుగోజులు గౌరవితము సేయవలయునని యాతని సమాధానపరచితిని. కట్టా! నేటికాసుమాసములు గతించె నింక నాసదినంబులే గడువుగలదు. ఈ షణ్మాసముల నుండి యనేకులీ వ్రతదానములకొఱును, భుక్తమునకును, నేతోత్సవముగఁ దిలకించుటకును, లెక్కకు మిక్కుటంబుగ వచ్చుచుండిరి కాని అందు నాప్రాణకాంతుని యాగమనములేదయ్యె హా! దైనమా! ఆసుమాసములనుండి రాని నాప్రాణేశ్వరుడీయారు దినములలో వచ్చినచు గాపాడునా! అసంభవము. అసత్యము ॥హా నాథా!

[ప్రవేశము;—ప్రతాపసేనుడు]

(అచటము 14)

హా! కాంతామతీ నేనెంతపాపుడ. ఎంతహాసం. ఎంతనీచుడ కనుక నే నాకీగతి గల్గినది.

కాంతా—(తనలో) ఈమహానుభావునిహృద నాప్రియకాంతునిపోలి

కగానుండె, అయ్యో! నాకంతటిభాగ్యముకల్గునా? ఒకరినిబోలి
మఱియొకరుండరా? ఐన నీయన సమాచార మేమి యో
నడిగి తెలిసికొనియెద. (ప్ర) అయ్యో! మీరలెవ్వరోయెఱుం
గ! కాంతామతి, కాంతామతి యఃమిగుల దుఃఖించుచుండె

ఆమెకును మీకును నేమైన బాంధవ్యముండెనా? తెల్పుడు
ప్రతా—మహిళావణీ, నీవెవ్వరిదానవో నేనెఱుంగ. నాప్రియకా
తకొంకైవనమల ద్రిమ్మరుచుండ, అందు దూర్వాసమహా
మునినన్నగని నావృత్తాంతమంతయుమాలించి “ఓయీనీభా
ర్య మహాపాతకపురమున నీకొఱకై గౌరీవ్రతము సే యుచు
న్నదిఅనినడువ నేనీపట్టణముఁ జేరి వెదకి కేసారితిని. నా
కాంతజాడ తెలియదయ్యె! శరీర మలయుటచేత యీతిన్నెపై
శయించి యెల్లి నెచుకుదమని న్నిండుజేరితిని! ఇదియ నా
వృత్తాంతము.

కాంతా—[స్వ] ఇదంతయు నావిషయమైన చత్రవలెన్జ్యోయుండినది
ఐన నడిగి తెలిసికొనియెద.[ప్ర]మహాత్మా! నీభార్య యేకా
రణమున నడవుల పాలయ్యెనో దెల్పవేడెద.

సీ స మా లి క

ప్రతా—సీ. కాంచనమాల రో ♦ కాంతయింటికిఁ జేరి

జెప్పినట్లుల నే ♦ జేసినాడ

కాంతా—అయ్యో, ఎంతమోహమనబడితిరి, అట్లుసేయదగునా.

ఆపైని,

ప్రతా—పరిణయంబును లేక ♦ బ్రహ్మచారిగనుండఁ

గూడదటంచని ♦ గురుఁడుబల్కి

కాం—ఆహా, అతఁడెంతపుణ్యాత్ముఁడు,

ప్రతా—బలవంతముగ నాకుఁ బరిణయం బొనరింపఁ

గారాగృహమున నా ♦ కాంతసిడితి

కాంతా—పాప మాకాత నెట్టి కష్టములపాలుగావ్రిచిరి అపైని,

ప్రతా—అంధురాలనదిని ♦ తోకొచ్చి బూరక

కాంతా—కాంతామతి ♦ కలుషముని

కాంతా—[స్వ] నైవమా, అతయు నాచిత్రమేగదా, పిమ్మట

జేమిజరిగెనా? [ప్ర] తనవాణ్,

ప్రతా—నారాజ్యగవధాన్య ♦ మాకాను గ్రహియంప

సరిగము తొనగొట్టె ♦ జగదబడియె

కాంతా—[స్వ] కష్టా? ఎంత కష్ట [ప్ర] పిమ్మట,

ప్రతా—కూడునీళ్ళకొనాని జేతనానాగినా

కాంతా—కాంతామతి ♦ తప్పవేల,

కాంతా—[స్వ] నైవమా, తనవాణ్ గొప్పదిని, [ప్ర] పిమ్మట

ప్రతా—గీ. అతకాంతామతి నా ♦ కాంతామతి

నున్నదాచుచు వెదకుచు ♦ నన్ను నన్ను

గాంచి దూర్వాహుడనా ♦ కష్టమునా

• చెట్టియొకటి సకలము ♦ దీనికడన.

అంత సగరము బ్రేదేయ నాప్రేయకాంతా కాంతామతిని వెదకుచుం
టినిగాని కాంచునాని.

కాంతా—మహాత్మా,

గీ. మిమ్ము కడనాడి వనమునా ♦ కలగి శివ

నైస్సుచేటా చానా ♦ కలగిని

మూర్ఖులగు యాకాబు ♦ కలగిని

గుండుమీది వి వి కలగి ♦ కలగిని

పాదేశ్వరా, లోలునా మానదేవుడ కలగిని కాంతామతి
యిదియె, నాధానికలు, కలగిని మానదేవుడ కలగిని మానదేవుడ
గాక “యూహమాననలల యుద్ధముల నాకు గోప్రతముగలదు.

అపైని నీయివ్వము" అని నడిచి నాపాతివ్రత్యమునుగాపాడ నొక యాడుమానములకుండి మీకొకటై జూచుచుంటిని. నేటి కారుదినములు గడవుగలదు. ఇంక మీరు వచ్చుట కల్లయని దాఖావచ్చుటి. నాప్రణావశముచే నేడు మీ సుందరవదనాంకిందముఁ దిలకించు భాగ్య మబ్బినందుకు సంతసించితిని.

ప్రతా—అయ్యో! కాంతావతీ! నీవీనిర్బంధము నుండి దాటుటెట్లు? నన్నుఁ గూడ టెట్లు.

కాంతా—ప్రాణేశ్వరా! నేనొక్క టిదెల్పెన వినుడు. నేటిసీతమున నిశ్చేదసహాయముననే మీచేతకుఁ జేరెద. కావున మీరిందే శయనింపుడు మానము ధరింపుడు. ఈజాడ గొప్పబుట్టికి దెలిసిన కార్యభంగము కాగలదు. ఇకశయించును.

ప్రతా—ప్రాణేశ్వరీ! మఱచె పమో.

కాంతా—ప్రాణేశ్వరా! మీకొక కడ రుచూచుచున్న నేను మఱతునా, ఇంక నిదురింతునా!

ప్రతా—[శయించును.]

కాంతా—[స్వ] నేటినానోము ఫలించినది. నావ్రతము ధన్యనొందినది. నే. గృతార్థు గానైతి. పరులకంటఁ బడకుండ నీవర్తరాత్రి యిందుండి నా నాధునిఁగూడి మార్గముఁ బట్టెదగాక

[ప్రకేశము దొంగ.]

ఇయ్యాలకి కూడురోజులనిని చూడదిరిగినా యాంలేదు! కాగలం యేందోతెల్లు అన్నెంపున్నెయ్యెయ్యెగ అంకశమ్మకు పోలేరమ్మను గంగానమ్మను, మాలచ్చమ్మనుఁ అంకమ్మకు మఱగెరై పోలరాజును అందిటికి మొక్కె. ఎత్తుడొక సెను మొబ్బేటకొచ్చి యన్నపిట్ట వూరికె మోసేదబ్బా యీ ముడ రోజులనుంచి ఓరి మొగం సూత్తుడానోగాని మొబ్బేట దొరకటలేదు అసలు నేను

దొంగల్లోమొనగోణ్ణి, నే పుట్టిన గడివెలనువంటిది, మిట్టమద్దెల
జాంపొద్దుకాడ, పొద్దుకూకేల, జాంపొద్దుపోయి మరిగల్తెలద్దంజేతిరి
కాడ నిద్దురవత్తులో అమాసనాడుపుటేను. అమాసనాడు పుడితే
మంచి దొంగతనం అబ్బుద్ది. అమ్మతోడు. ఇమ్మాల : ద్వేవతని యేడు
కొనిమొబ్బేటకెల్లా. కీర్తన.

గంగానమ్మా! పోలేరమ్మా! కరుణించ్చినన గావుమమ్మా || గం ||

ఆరుగాళ్ళాజీవమిప్పుడె-యరవగాను బలియనితా

ఊరియున్నా కల్లుదెచ్చి-వారణాతు తల్లిరో! || గం ||

వొంగివొంగి కన్నమేచిఁబడుచుకొత్తా చొమ్మలన్నీ

దొంగతనానికియెల్లా-తోడురాయెతల్లి!... || గం ||

ఇంకాపోతా, ఈమేడకే కన్నమేత్రా(పోవుచు ప్రతాపసేనుని
జూచి)-ఈడోడో పండుకుండాడు. ఈడికాడ యేమన్నా ఆశపాటు
సూసుకుందాము. (నెత్తిపై గుడ్డదీసి విచ్చిచూచి)ఛీ! యదవనాయా
లా! అంతా సినిగిందే? (చూచి) ఓరిబాబో యీడోడో సన్నాసోడు.
ఛీ! యీడిమొగం సూడగూడమ. దరిద్రవేదవ. యీమేడకియ్యాల
బొక్కెడతా. (కన్నంపేసి అందు కాళ్ళుపెట్టును తేలుకట్టుకు.)

—◆ కీర్తన ◆—

తేలుగుట్టింది అబ్బ తేలుగుట్టింది-నల్ల తేలుగుట్టింది-ఆహా తేలుగుట్టింది
తేలు పాడుగాను బాగ-కాలికిగుట్టింది అబ్బ-నల్ల తేలు గుట్టింది-
నన్ను తేలుగుట్టింది

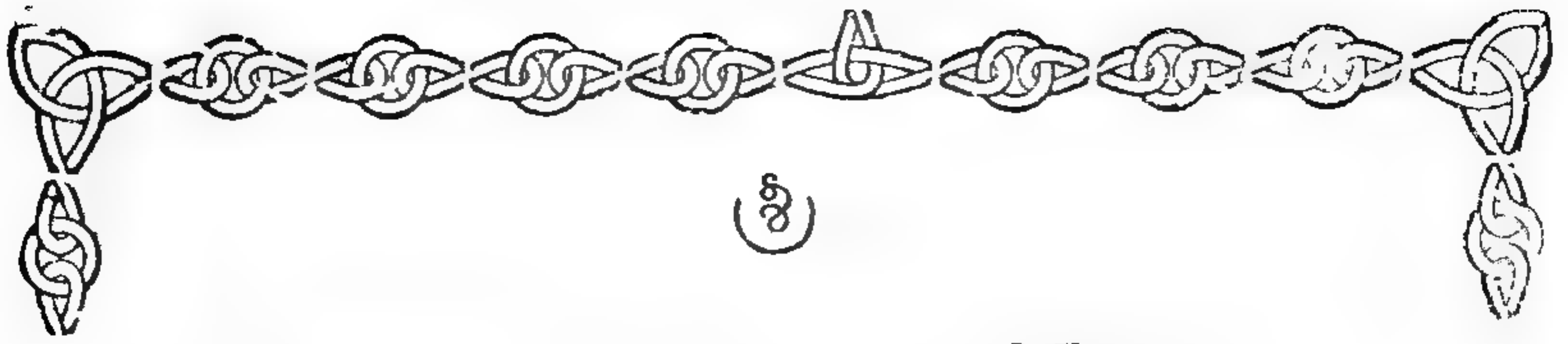
వజ్రమేళనేనులేసి -వొచ్చానోపోడుగాను- తేలుగుట్టింది

అబ్బ తేలుగుట్టింది-నల్ల తేలుగుట్టింది- హా! తేలుగుట్టింది ||

కాంతా—(చప్పటులు గొట్టి) పాణేశ్వరా! పాణేశ్వరా! మాటలా
డక యిటురండు, ననుజేయి మీరినది.

(అన దొంగ చెంతకుఁబోవును. కాంతామతి మేడగడలోనకుఁబోవును.)

(యవనిక జారును.)

(శ్రీ)

కాంతానీతి

చ తు ర్థాం క ము

ప్రథమరంగము. — అడవి.

[ప్రవేశముదొంగ, వానినెట్ల కాంతావతి]

దొంగ — (అరణ్యమధ్యమున నిలచి మాటలాడకుండును.)

కాంతా — ఏమిది. నా నాధుడేయని మోసపోతినే! అయ్యో! యెంత
గృహచారము. (అని వణుకుచు దొంగనుజూచును.)

దొంగ — (కదలకుండ గుడ్లుదిప్పుచు నిలచియుండును.)

కాంతా — (భయముతో) అయ్యో! ఇదియేమి? నాప్రాణేశ్వరుడని
నమ్మి మోసపోతినే! హా ! నూలదైవమా ! ఇంకను నాకడ
గండ్ల గట్టునట్టిపకబాధించుచుంటివా?

దొంగ — (ప్రేతిగానేయుండును.)

కాంతా — (భయముతో) మామటకు నల్లగ నొక మొద్దవొగ గన్న
ట్టుచున్నది. ఇదేదైన చూడనిమృగమైయుండునా? అడవిమృగ
మైన యిట్లొలసిలచియుండును? కాదు కాదు. (మౌనమూచి)
అడవిమృగమృతమైయుండునా? అడవిమృగమృతమైన వికారమూ
నముగనుడదా? ఆ గుర్తించినది. కొరవడిచ్యుతులు నల్లగ
నుండునవియు, మాటలాడక మొద్దవలె నిలచియుండునవియు
మాతల్లితండ్రిలు నాచిన్నతనమునఁ జెప్పినవి. ఇదిగాక

అవిమలముగ నిర్జనహృదేశమందే యి డుననియు నుడివిరి
అనులనే యెవ్వరును సంచించవి యీ ఘోరారణ్యమునకు
నన్ను రప్పించినది!

(అనిదగ్గరకుఁబోయి మరలజూచును)

దొంగ — [పైకీతిగనే యుండుచు.]

కాంతా — అయ్యో! చైవమా! నాకిక తేరువెయ్యది? అదగద్ది
బాంనుడి తప్పి చుకొని పాణిమల నిప్పకొంటినిగదా యని
సంతసించితిని ఇది భూతమో అడవిమనష్యుడో ఇపుడిచట
నుండి తప్పించుకొను నుపాయము దోచక మిగుల భీతిగా
ల్పుచున్నది [ఁనుపోయి వెనుక కేగును]

దొంగ — [పైకీతిగనే యుండును]

కాంతా — [దొంగమోముజూచి] అయ్యో! ఆవలకు పోవుదమన్న
నీభూతమను జూచినదిమొదలు కాళ్ళు వడకుచున్నవి భీతిగా
గొల్పుచున్నది నాకేమియుదోచుటలేదు.

[అనిమెల్లగ నావలకు బరుగిడును లోన పెద్దధ్వని గల్లును]

దొంగ —

కీర్తన

సిక్కేవు సిక్కేవులే - సక్కాపిల్ల ||సి||

ఎక్కడికిపోతావు యోదదిసెప్పింక - యెట్లైన నిన్నిడవకపిల్లో

యెట్లైన నిన్నిడవక

పెళ్ళిన్ను చేసకుంటే పొళ్ళెల్లసొమ్మలెడత - కల్లంతతెచ్చి
పోత నే యింకా ||సి||

సక్కాజత్తులమారి నాయెట్టిపిల్లో సిక్కేవు సిక్కేవులే

పిల్ల పిల్ల పిల్ల సిక్కేవులే సక్కానిపిల్ల ||సి||

కాంతా — [స్వ] ఏమిది వీడు నిక్కముగ మనుష్యుడేయై యుండును

దొంగ— [స్వ] తొలింబరంగ నన్న సూసిపేజేశా అన్నది నానంత
 సోగ్గావుండాగామాల్సు కామి చెనాసోకు నాగాకు నాటీకు
 నన్ను మోయించి పేజేశా అలా నాయెంబడి పడ్డది నానంత
 సోగ్గా వుండా గామాల్సు

[అని వికటముగ వ్రవించు]

కాంతా—ఓరీ! నీవెవ్వడవు!

దొంగ—నేనే

కాంతా—నేనే యన యెట్లు తెలుయును వివరముగ జెప్పుము

దొంగ— నేనే నంటే తెచ్చి?

కాంతా—బాగుగానున్నది పోనీ నీవర్ణమేమి

దొంగ— నావర్ణము నీలవర్ణమే

కాంతా— సరి సరి అడవి మనుష్యు డన్నందుకు సరిపోయినది [ప]

వర్ణమనగా కులము తెలెసెనా?

దొంగ—అట్లా సెప్పరాదూ మరి మబ్బేటకులం

కాంతా— మబ్బేటకులమనగా నేమి సరిగా జెప్పుము

దొంగ—యస్తా మబ్బేటకులమంటేను

కాంతా— నీవృత్తియేమి?

దొంగ— ఇదే

కాంతా— ఓరీ ఇంక నీత్రోవననీవుబొమ్మ అధికప్రసంగమంతా
 బనిలేదు.

దొంగ— ఇక్కో మరిగలైపేజేశా! అని నన్ను మోహించి నామంట
 బడి యిప్పుడెక్కలా నన్ను పెట్టేనుకోవు?

కాంతా— నీకేక వలెనా! నీరూపమునకుఁ బెట్టియే, కుక్కన
 నుండు?

దొంగ— కుక్కయో? ముక్కయో? నన్ను పెట్టేనుకుంటా నాతేదా

కాంతా— ఓరీ! నీకొక్కమాట బెప్పెదవిమము [స్వ] ఓ! బారినుండి

యెట్టుగా తప్పించుకొందను యేమియుదోచుటలేదే?

దొంగ— గోదాదా సెప్పు సెప్పు యింటానా.

కాంతా— పెండ్లిచేసుకొనుటకు నీకును నాకును భేదమిగలదు,
అందుచే కుదరదు

దొంగ— బేదం అంటే

కాంతా— నల్లనిరూపుచే చూచుట కనహ్మముగ వలినవస్త్రముల
తోనుండు నీకెట్లుపెండ్లియగును?

దొంగ— నాకంటె సోగ్గావుండావేం యిదిగో? మాటిను
కీర్తన

నల్లోడువతేను-నాణెముని అంతాదు? నామాట యినయే పిల్లా
చక్కనిపిల్ల నామాటయినయేపిల్లా
హాయ్ హాయ్ చీరాము తెట్టుండెనే? చెప్పవేపిల్లో చీతమ్మ
యెట్టుండెనే!

పిల్ల పిల్ల పిల్లో కుక్క-మూతి బెట్టుండెనే!

కాంతా— నీకునిజముగా పెండ్లి కావలెనా! అట్లయినపోక గాడొండవ
లెకు మంచిద్రస్సులు వేసికొనిబంధుసహితముగారావలెను.

దొంగ— బుదుచహితం అంటే!

కాంతా— చుట్టాలతో గూడా

దొంగ— అట్లాగే పిచ్చికొత్తానుగాని నువ్వెల్తాయేమి యెల్తే?

కాంతా— వెళ్ళుగాని మంచిద్రస్సులతో గూడా రావలెను.

దొంగ— మంచియిలేయే నాకు

కాంతా— ఐన పోయిరమ్మ

దొంగ— యెల్తాయేమి.

కాంతా—నే నెచ్చటికి పోయెదను నీకొఱకై యిచ్చటనే యుండె

దను తీవ్రముగ రమ్మ

దొంగ—నువ్వెల్తాయేమొ ఇదిగో నీపేరేంది సెప్పుచురి?

కాంతా—రాజాధిరాజసార్వభౌమ ప్రతాపసేనదాజేంద్రుని దేవేరి
యగు కాంతామతీదేవి

దొంగ—అబ్బో! అంతపెద్దవా? నాకు రాదు సిన్నదిసెప్పు?

కాంతా—ప్రతాపసేన రాజేంద్రునిభార్య కాంతామతీదేవి.

దొంగ—బాబో యంకా పెద్దదే యింకోటిసెప్పు?

కాంతా—సరే కాంతామతీదేవి

దొంగ—ఊహూ! యంకా సిన్నది?

కాంతా—కాంతామతి

దొంగ—అదినాకు రాదే?

కాంతా—నేజెప్పెద పలుకము కాంతామతి (ఒక్కొక్క
యక్షరము జెప్పుచు.)

దొంగ—పైకీతిగా బలుకను (కొంతసేపటికి వేళ్ళు లెక్కపెట్టు
కొని) గంత గంత గంత యికరాదు.

కాంతా—పోనీ యట్లనే పిలుపుము

దొంగ—(స్వ) గంత గంత గంత యిదిగో యిదిగో యెల్తాయేమొ

కాంతా—నేనెచ్చటికి వెళ్ళను నీప్రమాత్రముతోందరగారావలెను.

దొంగ—యెల్తుండ పోతుండ మల్లొత్త నూవెల్తాయేమొ.

కాంతా—అబ్బ! పొమ్ము నమ్మవా? నమ్మకున్న నీకింతియే.

దొంగ—యెల్తుండ పోతుండ నూవెల్తాయేమొ అట్టాకాదు కేగిరిగిసి

యెల్తా (కాంతామతి సుట్టుగిరిగిసి ఉమ్మిపేయుచు పోవ

బ్రతుక్కించ) యినుగో! యెల్తా. బోతాను. వెల్లమాక. నా

నిప్పుడే వత్తా. [నిష్క్రమించును.]

కాంతా.—అబ్బ! వీనిబాధపడలేక విసిగిపోతిని. వీనినిజూడ నవ్వును. నాగతిఁ దలంచ దూఱునును వచ్చుచున్నది. అటు నిటు జూచి నేనింక యిందు నిలువఁ జనకు. మరల న మూసఁడు రాగలఁడు నాఁడు రాకమున్న వేరొకమార్గమునఁ జోయెద హా దైవమా! ఎట్టి ఇక్కట్లుల, శెట్టుచుంటివి? .

[పునఃప్రవేశము—అదే స్థలమున దొంగ, వానిబంధగులుమేశముతో]

1. అన్నా ! మావడినేదీ?
2. మామా ! మా అత్తేదీ ?
3. బావా ! మాఅప్పేది ?
4. తమ్ముడా ! మఱదఁలేదిరా ?

దొంగ—యహై ! ఉండదిలే అరవనూకండశ,

(బంధుగుబందలు కలసి పాటలు పాడుచు పంచరంగులు చెచ్చి ముఖమనకు శరీరమునకు రాచెదరు) .

1 అన్నా మావడినె యెక్కడనున్నదో తీసుకుగా?

దొంగ—అల్లదిగో ! ఆపొదసాటున కూకోమెట్టే. నెయ్యిమట్టిలాక్కురా. పో.

1 (పోయి చూచినచ్చి) ఎల్లిగ నల్లిగ పుల్లిగో! అంతా వ్రతదేరో దొంగెదవా. మ్మహూడ తీసుకొచ్చావఁ (అ. కొట్టి నిష్క్రమింతురు.)

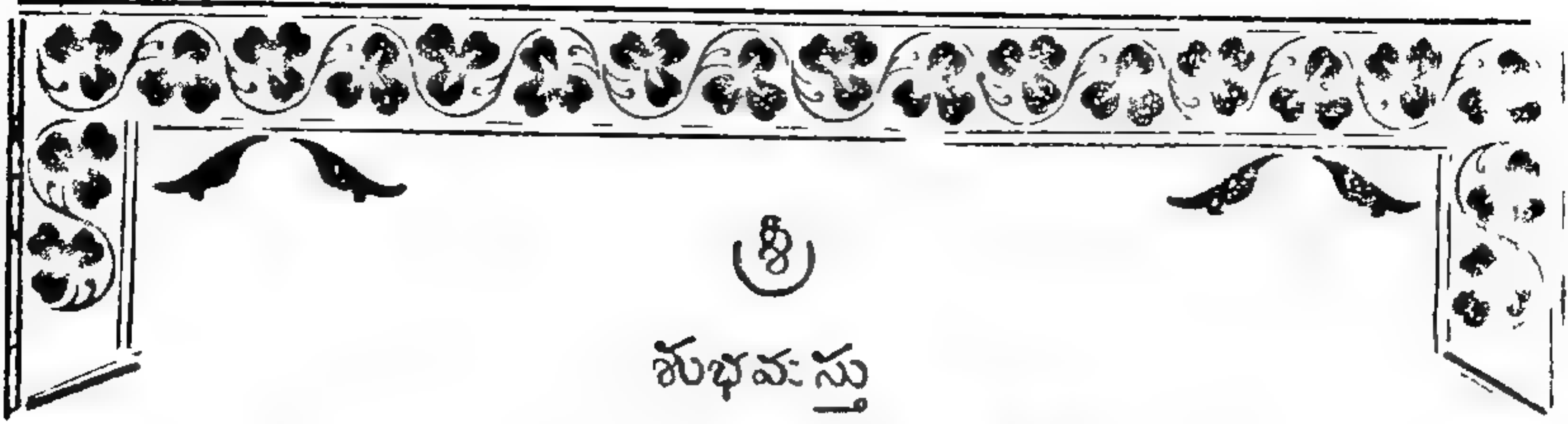
దొంగ—గంతా! ఓగంతా! (యని రోషుచు) నీ తల్లెమ్మ

చిగ్గొమ్మ. పూయమాటలునెప్పి మంటడెగును వేచుకురాను

మని నెప్పకూడెత్లే? నిన్ను యడిగి నో పట్టుకోఁ జూయ్యాను .

తేనేదొంగనవా ? మోగెత్తెనేన్నీ చేసానెల్లానెన్నిసేసుకొత్తా

(నిష్క్రమించును యవనిక జారున.)

కాంతామృతి

పంచమాంకము.

ప్రథమరంగము — అడవి మహాభాగము.

[ప్రవేశము కాంతామృతి, విషాదముతో]

(అనుభంధము 15)

అయ్యో ! నేనెంతపాపురాలను?

చ. వెలయగి మున్న దంపతుల ♦ వీడగ తంపులుపెట్టి ఒట్టిభూ
తలమున నట్టిపాపఫలి ♦ తంబొగి నే నను భావ్యమందితిన్
నిలువఁగనీడ లేక మరి ♦ నీళ్ళును, గూడును లేక సగ్వదా
యిలఁ జరియించుచుంటి నీకె ♦ నీతలు జన్మనటం చెఱుగనే.

కట్టా! దైవమా! ఇంతవరకు మువ్వరచే బడరాని పాట్లుకడి
తిని. ఇక ముందైన నాకష్టములు గట్టు పట్టునా! ఏమి నావెడగు?
నాయత్తి నిర్భాగ్యురాలికి గష్టములు తొలఁగునా ? కల్ల, నీళ్ళన్య
రాలనే యై నాపతిచెతనే యుడువానఁగదా ? ఇట్టికష్టములకేల
లోనాడును,

గీ. భాగ్యహీనను గాఁబట్టి ♦ సతిని వీడి

కుంది కృశియించుచుంటి నా ♦ దైవమందుఁ

గడకటా ! కాననముల నా ♦ కంజజాతు
 డుండుమనివాసె గాబోలు ♦ నొప్పిదముగ
 మూడుపంక్తుల నుడుట న ♦ మ్మాదముతోడ

హా! ప్రాణనాథా ! నీసుందరవదనారవిందము జూచుభాగ్య
 మీజన్మమున నిర్భాగ్యురాలనగు నాకుఁ గలదా? కల్ల. మందభాగ్య
 రాలనగు నేస్ట్రీప్రపముఁ లొనర్చితి నోగాని ఎందఁ జూచినను అన్నియు
 నశుభములే, ఎరుఁ బోయినను అన్నియు సుకటములే. ఇంక నేనేమి
 సేయుదు? హా! ప్రాణేశ్వరా! నీప్రియకాంతను కావరావా

ఉ. నాధుని మెట్టిసిల్లు మరి ♦ నాతలి తండ్రిల సోదరాదులకు
 మోదముగూర్చు నాసగుల ♦ ముచ్చటలాడెడు రాజకీరముగా
 నాదయివంబు జాలక న ♦ హా! విడనాడి యహర్నిశంబులీ
 బాధలనందనామె? నిఁకఁ బ్రాణము ♦ బోదుగదామె! దైవమా

హా! నిర్భాగ్యురాల నిర్భాగ్యురాల (ముందునడచును)

[ప్రవేశము రాజకుమారులు ఇద్దరు ఒకవైపున]

1 మిత్రమా! నీకన్న నెక్కుడు మృగముల నేనే సహరించితిని.

2 ఇట్టి యన్యతము లాడకుము. నీనామృగములతోడఁ బరుగిడఁ
 జాలకుండుటచే ప్రతిమృగమును నేనుగదా కోలంగూల్చినది?

1 వీటికేమిగాని అటఁజూడుము.

2 ఔరా! ఏమి దాని యొయ్యారము? నామనము తత్తరించు
 చున్నదే?

మ. అరవిందంబులు జూడు కన్గవలు నీ ♦ లభింజనా మఁ గురల్
 శరదిందుప్రతిబింబమా మఖమరే! ♦ సర్వాంగ సౌందర్యముగా
 యరరే! వర్ణనసేయజాలను—బళా! ♦ యాయంతి సిగారముగా
 ధరలో నెవ్వతెకైన నుండెనే? సఖా! తన్మృదు నూహింపుమి.

1 మిత్రమా! ఏమి దానిసోయగము? ఔరా! ఎంతవన్నెలాడి

సీ. కమలజారికృష్ణకళం ♦ కము గలదంచని

యెకసక్కెమాడునీ ♦ సఖి. ఈచెయ్యము

నా బుజుబునకు సో ♦ యగవస్థిరంబని

నిరస్మించు నీకాంత ♦ నీటు గనులు

గుండకుట్టలమలు ♦ కుదురుగా లేచని

యదలించు నీతన్ని ♦ రదనేపక్తి

జక్క వలాకృతి ♦ సరసం న లేచని

నైగ జేయు బాలతి ♦ స్తనయగంబు

గీ. నట్టి శుభరూపలావణ్య ♦ మితుల్పద

జూచియుండను-జూడను ♦ జూడబోను

నీశుభాంగిని జేపట్ట ♦ నిహము పరమ

గలదు పురుషుల కరయంగ ♦ గలియుగాన.

సఖిరా! దానిమాటలాడించి చూతూ రమ్మ. రమ్మ
(దాపుఁజేరి) చెలీ! నీ వెవ్వరిదానవు? ఒంటిగ నీఘోరాటపులందిమ్మ
రు కారణమేమి? నీమగడెవఁడు? సర్వము దెల్పుము?

కాంతా—అన్నలారా! కర్మవశమున నీమరణ్యములఁ దిమ్మరుచుం
టి. నాచిచారణ మీకేల? మీమార్గమున మీరు పొండు

2 (కనునైగజేయును.)

1 చెలీ! నీకథయెల్లఁ జెప్పక దాచితివి. కానిమ్ము. వంటయి,టి
కుందేలువలె మాచేఁజిక్కితివి. ఇందెందులోగలవు?

[అనుబంధము. 16]

2 సీ. నిను బాసి నేనింక ♦ నిలువజాలనె బాల

కొరికఁ దీర్చవే ♦ కుండరదన

1 కనకాగి! నీ నీటు ♦ గన్గొన మదికి స

తాపమామోనికెట్లు! ♦ తాప దీక్ష

2. నరసిజనేత్రి!సి ♦ సౌందర్యమారసి

సంత, గలకఁ జెంది ♦ తబ్బపాణి!

1. సతులఁ నేక ల ♦ క్షీణతలఁబునఁ గంటి

గాని నిన్బొలిన ♦ కాంతఁజూడ

1. గీ మోవి చక్కెర రుచిజూపు ♦ మద్దుగుమ్మ!

1. నీరుకొఁగిట ననుజేర్చు ♦ శీలవేణి

2. మరునిదాడికి నోర్వనో ♦ మందయాన!

1! నన్నుగరుణించి బ్రోవవే ♦ నన్నెలాడి!

1. కలికీ! మాకోరికఁ దీర్చునది నిన్ను విడుచుటకల్ల. కావున నీవీ
కార్యమున కంగీకరించుము.

కాంతా—హరిహరీ! (చెవులుమూసికొని) ఎంతమాటాడితిరి?

శా. అన్నా! మీరను నేననోదని మీయంఘ్రుల్ దగ్గ గొల్చెదన్
నన్నీరీతిని గోరఁగాదగునె? య ♦ న్యాయంబుగానిట్టు, గా
కున్ననే మీకీలఁ దోడబుట్టవులు లే ♦ రో? వారలిమ్మార్గము

దున్నారా యది జెప్పడీ? పిదపమీ ♦ రుక్మీశ్వరుల్ గారొక్కొం
మీరు తాజవంశజులుగారా? ఏమోనబ్బ, రాచవారైన వారిలోనిత.
జ్ఞానహీనులుందురా? లేకేమి! కొందఱు వావివరుసలెఱుంగని పశు
ప్రాయులుగలరు. రాకుమారులారా! మీకీబుద్ధితగదు. మీత్రోపను
మీనిపొందు: పాపము చాలశ్రమనుపడి మంచిసీతినేర్చితిరి, మీకుసీతి
జెప్పువారులేరా! మీవెద్దలకును నిదియే నడువడియా! దోహు
లారా!

1. కాంతామణి! వేయిమాటలాడువారముగాము ఎట్లయిన సంగీకరిం
పక తప్పదు, లేదున్నఁ గుక్కటమారీతి యని యెంచుము. ఇంక
జాగుసేయక లెమ్ము, ఆపొదరింటి కడకు పోవుదము

కాంతా—

గీ. పరసతుల పొందు భువిగదా ♦ పాదమచుమి
చెప్పియుండలే? మూర్ఖుగో ♦ చెనబారా
యఘముగిల్లుకు పూక నాయుప్రవగు
పొందుటెక్కి నేగమె ♦ పొన్నునోయె

2. ఇందువదనా ? పరసతుల పొందు పాదమచుమి యెందువ్రాసియుండి
నది? చూపగలరా? ఉండనెనా. తెలిపిసోయి తెవ్వరోవ్రాసి
నదిగాని తెలిపిగలరానిలు పొన్నినదికాదు.

కాంతా— అవును. నాడు తెలిపినాడు. మీరు తెలిపిగలవాను. కను
కనే యొక సత్తెప్పక సాక్షాదమండల లోకమున నికెవ్వ
రైన తెలిపిసోయి ఉండన మీకడుచున్న పొనివిబోధించి మీ
యొక బుద్ధిగలతమగ జేసి మీవెటనే తెప్పింపనుచు యశ
మాన్జింపును.

1. గీ. వానిమాటలేలా? ఇదిమిట్టక ♦ మునుసేకే?
దేయి నన్నిగక జాగర ♦ కెగవమిన్న పట్టుకొనబోవును)

1. వాని మాటల ప్రమాదా ♦ సమహాహాహే
నన్ను గూడ్డితో పాపెగి ♦ సన్నగొల్పెను.

(పట్టుకొనబోవును)

కాంతా—నన్ను వివాహమానుషము. నీకొగనాలోపములేను

1. తన్నీనన్ను జేపట్టుము. సమసర్వాధికారి తెలుగుగద

కాంతా—(నవ్వు) నీకెట్లునెరుగు తెప్పినను పిదక నన్ను భంగపెట్ట
నెంచిలే. కానిగట్టు పొని కెట్టోపాయమింద దప్పించుకొను
చుచుమింద పట్టు (నవ్వు) గాకుమ దులారా మీకు నిజము
గ వివాహమానుషము.

1. నాకుఁ గావలెను.

2. నాకుఁ గావలెను. (మొదటివానిని నెట్టును)

కాంతా—రాచగున్నలారా! మీకు పిన్ననయస్కులు. నేనన్ననోపెద్ద
వయస్కు గలను మనలకు వైవాహికం బెట్లు పొసగును.

1 కాంతా! నీకన్న నేనెపెద్దవాడను చూడుము.

[అనిమీసమును జూపును]

2 తరుణీ! నీకన్న నీకన్నను చాలాపెద్దవాడను నీవు విచారించి
మరి కేలుబట్టుము [మొదటివానిని నెట్టివేయును]

కాంతా—బోను! మంచియుక్త వయస్కులు నాకు లభించిరి అతఁడు
గొంతు నీవువృద్ధుడవు మంచిదాంపత్యము మీతోటిదాంప
త్యము గడు సౌఖ్యముగ నుండును చాలు చాలు పొండు.
[సోవబోవుచు రాకుమాని లడ్డమువచ్చి నిర్బంధింతురు]

కాంతా—[స్వ] పిరలవిక కటోపాయమునదప్పించుకొనవలయును.
[ప్ర] యువకులగు నో పీషలారా ! మీకు నిజముగ నాపై
బ్రేమయన్న నేనొక్కటి జెప్పెద అదల కంగీకరించి
మీరట్లొనర్పవలయు అట్లు జేలెదరా?

1 అట్లునే జేసెద

2 నీయిష్టచుగునట్లు నేమాండుజేసెద

కాంతా—అట్లయిన ముందు మీదుస్తులిండుంచును.

1 2 ఇదిగో! ముందునావి ముందునావి [విడిచికిందనుంతురు]

కాంతా—ధనుర్పాణములగూడ నిందించుడు

1 2 ఇదిగో! ముందునాది. ముందునాది. [ధనువులుగూడ కిందఁ
బెట్టుదురు]

కాంతా—ఇంకవిరుడు నన్ను బెండ్లాడదలంచుకొన్నది నిజమేగదా?

1 2 నిజము. నిజము

కాంత—అట్టైన వినుడు ఈశరమును రివ్వన వేసెదను దాని
ముందుగ నెవ్వరుదెచ్చిన వాని జేపట్టెదను ఇదిగో బాణము
విసరుచుంటిని (బాణముఁ దీసికొని ఒకవైపునకు విసిరి
వేయును రాకుమాళ్ళు పర్వలెత్తుదురు) మొన్నబుట్టి నీన్నే
కన్నులుదెరచిన వాడికిఁగూడ భార్యగావలసివచ్చె కనుకనే
లోకమెట్లయుష్ణవృక్షులు వ్యాపించినానాట వీనించి కడకు
మృతులగుచున్నారు తమ దేహాక్షయము లామెలుగక
సంచరించు నిట్టి మూర్ఖులగతు లెట్లుండవలెనో యట్లనేయుం
దుచు మరచినాను ఆమూర్ఖులు రాకచున్నె యీ దుస్తులను
ధనువులనుధరించి పురుషవేషమున ముందుమార్గము బట్టెద.
ద్రస్సులను ధనువును దీసికొనిపోవుచు

పునః ప్రవేశము రాజకుమారులు అదేస్థలమున

1 చూచి అన్నా ఎంతమోసగించినది ఎన్నో నమ్మికల జెప్పి
నమ్మించుటయ గాక దుస్తులను ధనువులుకూడ గొనిచనెనే
కనుకనే స్త్రీజాతిని విశ్వసింప దగదనియు కంతయు గోసినను
నమ్మరాదనియు పూజ్యులగు పెద్దలు నుడివియుండిరి.

2 అన్నా ఆకాంతను వెదకి నీవే జేసికొమ్మ

1 నా కేమియువలదులే నీవే జేసికొనుము

2 అన్నా మనగతిపెండ్లినలెనే యున్నదిలే మనదుస్తులతో సహా
గైకొని పోయినది ఇంక వానమెట్లు పురములోనికిబోదము
దుస్తులులేక పురము జేరితిమేని చూచువారెల్లరు మనల
వింతగజూచుటయగాక దుస్తుల నెందోగోల్పోయిరని గొల్లు
పెట్టెదరు కాన నెట్టెనయికాంతారమందు నాకాంతను నెమ
రుదము రమ్మ

1 అన్నా మదాంధకరముచే మన జీవితమును గ్రోగుటచేతనే
 గదా మన కష్టకష్టములు గల్గినవి వదనామలనుగ్గురుటపాప
 మనినుడివియే యుండినది పాపమామెల్ల ప మేమియు లేదు
 అన్నా ఆపాపమిప్పుడు మనపై పడినదిచివరిది ఇంకను
 నుడుపుల దెచ్చుకొనుటకై యీనానిపోయిన మార్గముబట్టి
 పోవుదమొరమ్మా మ గృహచారలవలె యిట్లు జేసినదిలే
 నమగ్నిమించును యవనికజారును.

ద్వితీయరంగము ఉద్యానవనము.

(ప్రవేశము. — కాంతామతి పురుష చేనుచున శయనించి]
 పుష్పములగోయును చంద్రరేఖ కొండలు చెలికత్తెలు ఒకవైపున

అనుబంధము 17

చెలి—నఖీ! చంద్రరేఖ! నీనుక వచ్చిన పురుషసింహుడు నేడు
 గదా లభించినది! అనుగో! కాంతామలకులచేత శయనించి
 యుండిన సౌందర్యమూర్తి జూడుమా? ఆహా! ఎట్టిసుందర
 వదనారవిందము?

చంద్ర—(చూచి) బోనీ చెలి! ఇదివలె కలలో రాజకుమారుల
 జూచి యుంటినిగాని యిట్టిసౌందర్యము నకునికొప్పుకు నవమన్న
 ధాకారుని గాంచడం జాల నైతి? బోనీ! ఏమి వీని.
 సౌందర్యము

[అనుబంధము 18]

ఉ. కంతునికంటె నైషధుని • కంటె వసంతునికంటె గూమినీ
 కాంతునికంటె దత్తుతుని • కంటె గురుని పట్టికంటె బా
 కాంతకమాతికంటె లలి • తాకృతకృష్ణాపమండు, మేదినీ
 కాంతుడటాను నాకు చెలి! • కాంక్షలుగల్గెనె వేయినేటికి

చెలీ !

ఉ. “వీని మఖంబు చందురుని ♦ వైలఁ బారగఁ జేయుచుండగా
వీని విలోకనంబు లర ♦ విండములన్ ముకుళింపజేయగా
వీని భుజద్వయంబు ఖణి ♦ వృద్ధుని నొదలంకఁ జేయగా
వీని ఏలాససంపద త్రి ♦ విష్టపసన్నతమాట చిత్రమే?”

వరియు,

క. “చిందమ్మల కుందమ్మల

కందమ్మల గెల్పువీని ♦ గళరద కచనుల్

కెందమ్మల కుందమ్మల

చందమ్మల దనరువీని ♦ చరణము లెన్నిన్,”

చెలి—రమణీమణీ! చక్కగా చర్చించితివి. నీవు చెప్పినట్లన్నిలక్షణము
లచే విలసిల్లుచుండె. ఈతడే నీకుఁ దగినపురుషుఁడు.

చంద్ర—కాంతా ! ఈతని యాకృతి చూడ మోహసమాద్రమున
మాంచుచున్నయది. ఇంక నీమోహము నేభరింపజాల. ఇది
దిలకించుము.

సీ. “వదనప్రభాత లా ♦ వణ్యాంబుసంభూత

కమలంబులన వీని ♦ కన్నులమరె

నిక్కివీనులతోడ ♦ నెక్కినకెక్కిమాలాడు

కరణి నున్నవి వీని ♦ ఘనభుజమాల

సంకల్పసంభవా ♦ స్థానపీఠికవోలె

వెడదయై కనుపట్టె ♦ వీని మురము

క్రొంగుటించు జవుళ్ళ ♦ పై నెట్టవాఱిన

రీతి నున్నవి వీని ♦ మృదువదములు

గీ. నేరఁటెటియసల్ దెచ్చి ♦ నీరజాపు

సానబట్టిన రాపొడి ♦ చల్లిమెదిసి

పదను సుధ నిడిచేసెనో? ♦ పద్మభవుడు
వీనిఁ గాఁకున్నఁగలదె? యీ ♦ మేనికాంతి.”

[కాంతుఁడు మేల్కొంది]

కాంతలారా! మీరలెవ్వరు? మీనామమెద్ది? ఇందురా గతమేమి?
చెలి—ఆర్యా! ఈమె కలింగాధీశునిపుత్రి. చంద్రీరేఖ. మే మామె
యనంగుసఖులము. వనవిహారార్థమై యిందువచ్చితిమి. మీనా
మమెయ్యదో? స్థానమెయ్యదో? కులగోత్రములెవ్వయో? సెల
వీయ వేడుచున్నారము. మీకుఁ గళ్యాణమగుఁగాక.

కాంతు—(స్వ) ఏమి ! యీచెలి యిట్లు భాషించుచున్నది ? (ప)

కాంతా! రాఁకులసంజాతుండ. కుంతలపురీశుని పుత్రికండ.

చెలి—దేవా! తనునామముగ దెలుప పార్థింపుచుంటి.

కాంతు—నాకులగోత్రనామము లనుగుచుంటివేల? నానొడ సంబంధ
మొనర్పెదవా ?

చెలి—(నమస్కరించి) దేవా! యాగ్రహింపకుడు. ఒక మనవి గలదు
మీరంగీకరింతురేని యుగ్గడించెద.

కాంతు—అంగీకరింపఁదగినదైన నంగీకరించెదను.

చెలి—(చంద్రీరేఖనఁజూచి కన్ను గీటును.)

చంద్రీ—ఆర్యా! ఈకళింగపురాధీశ్వరుండగు మాతండ్రి ముదుసలి
యగుటచే రాజ్యతంత్రము కుశలముగ నడుపదగు రాకుమా
రుఁడు లభింపమింజేసి సంతాపమందుచుండె మరియు నా—

[తలవంచి సిగ్గుపడుచు.]

కాంతు—తరుణీ! లజ్జించెదవేల? యిదిలజ్జించుటకదనా! చెప్పదలఁచిన
దానిసాంగముగాఁ జెప్పుము. ఇందన్యలెవ్వరుండిరి!

చెలి—అయ్యా! ఈరాజ్యభారమును మీభుజసంధముల నిడుకొని
యీమెను వివాహమాడుమని యీమె కోరిక. మీరిందుల
కంగీకరించి యీమెకుఁ జేపట్టవలయును.

చంద్ర—[చెలిక తైను చాటుచేసికొని] భూజానీ ఇదియే నాకోరిక
ఇంకనాముద్దుచెల్లించి నాకును యీ కళింగరాజ్యలక్ష్మికిని
నాధులగుదురుగాక యని పార్థింపుచుంటిని.

కాంతు—సఖీ! నీకోరికయందొండు తీర్చెదను రెండవదాని యర్థవ
త్పరమునకుగాని దీర్పజాల, మన్నింపుము

చంద్ర—ఆర్యా! ఇట్లుసెలవీయదగునా! మీరిప్పుట్టి దీర్పగల్గిన
కార్యమెద్దియో సెలవీయవేడుచుంటిని.

కాంతు—కలికీ నీతుడి పృథ్వుడగుటచే రాజ్యభారము మోయజాల
కుండెనని పల్కితివిగదా కాన ప్రస్తుతమందీరాజ్యరమకు నా
యకుడనై ప్రజాపాలనము జేసెదను గాని యారమాసము
లవఱకు నిన్ను బరిణయమాడజాల.

చంద్ర—కారణము సెలవీయ వేడెద

కాంతు—ఏమని చెప్పుదును ప్రియకాంతావియోగము సంభవించు
టంజేసి యీగడు వుజెప్పితిని

చంద్ర—కాంతావియోగము మీకెట్లు గల్గె

కాంతు—కాలవశమున ఘోరాబవుల ద్రిమ్మరుచుడనందు ప్రియ
కాంతను గోల్పోయి యొదైన నున్న జాడ కనుగొందమని యి
ట్లు ద్రిమ్మరుచుంటి కానిమ్ము నీకోరికదీర్చరాజ్యపాలన జే
యుచు నిందేముండి నాకాంతను నెరుకదగు వారింబనిచెద

చంద్ర—చిత్తము తమదయ.

చెలి—అమ్మా చంద్రరేఖా చాలా జాగ్రత్తనది రమ్మపొవుదము.

చంద్ర—ఆర్యా పురమునకు దయచేయుడు

కాంతు—మంచిది పోదము

చంద్ర—రండుపొవుదము [అదలు నిష్క్రమింతురు]

యశనికహును.

తృతీయంగము — రాజాస్థానము
[౪] వేశము — కాంతుడు అసీనుడై]

రాగావతారస్థము

ఆహా యేమినాగతి

సీ. శంకరాభరణంబు ♦ జగతిభారముదాల్చు

రీతి భూభారమే ♦ రీతిమోతు

మోహనాకార నీ ♦ ముద్దుమోమాను జూచు

భాగ్య మెప్పటికీల ♦ భ్యోబుగల్గు

భూపాలచంద్రయా ♦ పాపపుః ధియవ్వు

కన్యముల్ పాల్ జేసి ♦ గాదెనన్న

కన్నడయేల నక ♦ గాదిరక్షించుట

కీడి మందిసమయ ♦ మి కేలజాగు

గీ. తోడివారలుజాల సం ♦ తోషవార్ధి

నోలలాడుచునుండిరి ♦ యోసరిలక

నోలిమిక మీపదంబుల ♦ నోలగించు

భాగ్యమబ్బునో లేదో ♦ యీపాపికింక

ఆహా నేనెట్టి నిర్భాగ్యురాలను । పడరాని యిడుముల బడినేటికి
కపటవేషధారినై కాంతుడనుపేర కాలము గడుపుచుంటి నాకపట
కృత్యమెరుంగక చంద్రరేఖ తన్నవివాహమాడుమని బల్కుచున్నది.
ఆమె సుందరవదనారవిందముగాంచినపుడెల్ల లజ్జించుచుంటి నేజెప్పిన
గడువు సైతము తుదముట్టవచ్చినది నాప్రాణకాంతునిజాడ యెందును
గాస్పింపదయ్యె ఇంక నేనేమిసేయుదాన నాకింక దిక్కెయ్యది

లక్ష్మీవల్లభా లోకనాయకా ఆర్తజనశరణ్యా ఇంకనా
నాధుని నామంజూపకున్న నీప్రాణము బాయుదాన ఓజవార్దనా

కంసమర్దనా ! పతివిషపెట్టివచ్చు గక్షిపుచూ ? గరుడసైంధవం!
వైకుంఠవాసా! దిక్కవేది నాయాని నీరగాడ ము సేవేగదా దిక్కు?
పుండరీకాక్షా! యింతమీదెప్పుడు. (చూచి) సేవరా!

[ప్రవేశించి, సేవకుడు]

అయ్యా ! సేవకుడు

కాంతు—పరీ! నీరక కారాగృహముచూతకు జని యా కారాగార
కుడ్యముపై వాసించి చిత్రకూటుమూలూపి యెవ్వరైనను దూకు
చినను మోహించినను ఏకచ్ఛస్తిజూచినను వారినెల్లర కారా
గృహమునందును. ఇదియే నాయాక్ష! జాగ్రత, మరచి
తిని. ఎవ్వరేని మూని వేచి. దులు వచ్చున వారిని సన్మానించి
యుచిత్రసన మొసంగుము.

సేవ—చిత్రము.

(చూచి, మింగును.)

కాంతు—నేనించుకొని విశ్వాసంబు పెరిగిపోయెడ.

[నిష్క్రమించును. యవనికజూపచ.]

తుర్రుమింగ 1 —కారాగృహము.

[ప్రవేశము :—సేవకుడు శిష్యుడు]

రాజులయెడ సేవకావృత్తి మిగుల కష్టతనము. “కోపమువచ్చిన
కొరికి చంపుదురు. తేని హా నాకిచంపుదురు” ఎల్లనను చావే? ఆజ్ఞ!
“ఈచిత్రపటముచూచిదూకుచువాని కారాగృహముదొంగ”మనిఇచ
టికనేనులు వచ్చిరిగాని అంతయును జూచి దూకుచినవాడొక్కఁ
డునులేదు. ఇందుఁ గాదనుచులే చచ్చిపోవునున్నదే ఇ నీకుటము
నాచావుగొరికేకొనినాదు ఇ నీకుటమును గావించి నేనీగొరికిని

(ప్ర)వేశము—ఉత్తమశీలుఁడు)

(అనుబంధము 19)

(చిత్ర)పటము గాంచి) హా! నరుణీ! కాంతామతీ! మోసపోయితి నే ?

సేవ—ఎవరునీవు?

ఉత్త—నేనువైశ్యుఁడను

సేవ—(ఈపటముచూచి) యేల దుఃఖించెదవు?

ఉత్త—అయ్యో? ఈమె యిప్పుడెందున్నది!

సేవ—కావలెనా, చూపెదరమ్ము. (అని కారాగృహమందుంచుచు)

[ప్ర)వేశము—దుష్టబుద్ధి]

(అనుబంధము 20)

(చిత్ర)పటము గాంచి) హా, కాంతా,

సేవ—ఓయీ, నీవెవ్వఁడవు?

దుష్ట—నేను క్షత్రియుండను.

సేవ—ఈపటముచూచి యేల దుఃఖించెదవు?

దుష్ట—ఆమె నాభార్య అందుచేత,

సేవ—ఎన యామె నీకిప్పుడు కావలెనా ?

దుష్ట—అయ్యో, యెందున్నది? కావలెను. చూపితివేని నీకు పాఠి

తోషితముసంగెద.

సేవ—అటులై సరమ్ము. (కారాగృహమందుంచుచు)

(ప్ర)వేశము—దొంగ.)

[అనుబంధము 21]

ఆ, గంతా, గంతా,

సేవ—ఓరీ, ఏలయేడ్చెదవు?

దొంగ—గంత, నాగంత

సేవ—నీకాగంత కావలెనా?

దొంగ—ఆ. కావాల, ఏదీగంత !

సేవ—ఐనరమ్ము

(అని కారాగృహమందుంచును.)

[ప్రవేశము—రాజపుత్రులు]

అనుబంధము [22]

(చిత్రపటముగాంచి) హా తరుణీ మమ్ముచూసముజేసియెందుంటివి

సేవ—ఎవరుమీగు

1 2 మేము రాచబిడ్డలము

సేవ—ఈపటముంజూచి యేల దుఃఖించెదగు

1 2 మాకీకాంత గావలెను ఎందున్నది

సేవ—నిజముగ గావలెనా

1 2 కావలెను

సేవ—ఐనరందు

(అని కారాగృహమందుంచును)

(ప్రవేశము—ప్రతాపసేనుడు సన్యాసివేషమున)

అనుబంధము 23

హా, ప్రాణేశ్వరీ ఎందుంటివి (చిత్రపటముంజూచిదుఃఖించును)

సేవ—యతికులేంద్రా నమస్కారము ఇయ్యచిత్రాసనమలంకరింపుడు

ప్రతా—మంచిది

(కూర్చుండును)

(ప్రవేశము కాంతుడుఒకవైపున)

కాంతు—(స్వ) ఈతని రూపలావణ్యములంజూడ నాకాంతునివలెగప్ప

ట్టుచున్నాడు నిదానించిన సర్వముబయలుపడును [ప్ర] రా

పసేంద్రా వందనములు ఇచ్చుక విశ్రాంతిజెందును సేవ

కా ఈపటముంజూచి దుఃఖించినచారి నెల్ల కారాగృహమం

దుంచితివా

(ఆసీనుండగును)

సేవ—చిత్తము

కాంతు—ఐనవాండ్రవగునగ దోడి తెమ్ము విచారించెద,

సేవ — దీర్ఘము [ఉత్తమశీయిని వెలుపలకు దీసికొని వచ్చును]

కాంతు — ఓయీ నీవెవ్వడవు

ఉత్త — నేను బేరివంశజుడను.

కాంతు — ఈపటముజ్ఞాని దుఃఖించిన కారణమేమి

ఉత్త — అయ్యా ఈమె సరణ్యమున నొక సేవకుడు విడిచిపోవుచుండ
వానికి కొంతధనమిచ్చి యీడుమ్మునుగొంటిని పిదపనన్నుం
గూడునుని యాచెను నిర్బంధించ నామహతల్లి నాకుబుద్ధి
పన్నుకట్లునీతులదెల్పికది అంతనే నశ్శాసమురు విడిచి సుజ్ఞా
నముధంచి, అమ్మా! నాధనమెట్లువచ్చునని పార్థిప నామె
వేలినుండు యగురుకుక మొకటిచ్చి దీనివిక్రయించుకొమ్మ
నిచ్చెప్పినది అంత దాంగైకొని మొకరాజుసన్నిధికి దీసికొని
పోవ నాతనికి గ్రహించి నాకు ధనమీయకయే బారదోలె,
అంతనేను నాద్రవ్యము పోయెగదాచుని మతిభ్రష్టుడనై జరిం
చుచు నేటి పూను జేరిని ఇదానిని రూపపటంబు గన్నక
జూది దుఃఖించిని అతియెగాని నే సేమియు నే నెఱుంగ.

కాంతు — చుంచిన ఆనలకామము యతిగుతే చా ఇంకు మీయభి
ప్రాయ మెట్లుగానుండె పెరిగొసగును

ప్రతా — ఈతడు ద్రవ్యముగోల్పోవునవే మతిభ్రష్టుడ నైతిని
బల్కుచుండె అట్లునేదగుగవచ్చుని నాకుదోచినది మఱియు
నామెకు యీత. కి సేమియు సంబంధముగన్గనట్లు నాకు
దోచకున్నందు

కాంతు — చుంచిన ఓయీ నీవావలూడును సేవకా తర్వాతవానిం
దోడ్కోనిరమ్మా

[సేవకుడు దుష్టబుద్ధిని వెలుపలకు దీసికొనివచ్చును]

కాంతు — ఓయీ నీవెవ్వడవు

దుష్ట—నేను రాజకులత్తముడే,

కాంతు—నీవు రాజకులత్తముడవా! ఏ నీవాపటమంగంచి దక్షిణ
చేనేల ?

దుష్ట—ఆమె నాభార్యగాన—

కాంతు—[కోపమానో] నీచా! నిజముగ నీభార్యయేనా! సత్యము
జెప్పుము. లేకున్న శిక్షింపఁడుగవు. ఆమె యిందేగలదా.
నీపసత్యము బట్టి-తివేని యామెని, దురాచించి నిజమాగనిశి
క్షించెద. జాగ్రత, నిజము గ్రహింపుము తమింపఁబడుదువు.

దుష్ట—(భయముతో) 'అర్యా! నాభార్యగాను, ఆమెనాపట్టణమున
కు వచ్చినది అంతనేనామెను నిర్బంధించి నాకోర్కెఁదీర్చు
మఁటిని. అతనామె యిట్లుబల్కినది. నేను గౌరీవ్రతము
సల్పవలెను. అదిసల్పుట కరుమాసముల యారుదినములుజ
రుగును. అదలకనేక దానము నీయవలయు దానికగువ్యయ
ము నీవొనర్చిన నీకేలభించెద. ననినెల్పు నేనందులకు నాభా
క్కస మండంగల ధనమంతయు వెచ్చించి. పదహాడి రాజ్యము
పైతమితరరాజుల య్యానము జేసికొనమాఁ గొనితెచ్చి యామెక
డకుం బంపుదుఁటిని. యిట్లుగమాసములు జరిగివి. తరువాత
నాకడద్రవ్యము సాతమైనది ఆమెయుసాయారుదినములు జరు
గకమున్నె యెందోపోపోయివ. ఎఱుకనామెదగ్గనమైనఁ
జేసికొందనుని రాజ్యభ్రష్టుడనై యిట్లు దిక్కురుదుంటిని. ఇ
దామెరూపపటము గన్నడ దాని నాని గొల్పించితిని. అది
యెగాన వేరేమియు నేనెఱుంగ.

కాంతు—అర్యా! ఇంక మీ భార్య తమే?ని నెలవొస గుడు

వ్రతా—ఈతఁడును రాజ్యమును ద్రవ్యమునుఁ గోల్పోయిచేనిలంక
నీపలేక నిట్లుగా భ్రష్టుగును నచ్చెన. నాభార్యగారు

కాంతు—ఈతనివిషయమై మీ కేమియు వనమానములేదుకదా ?

ప్రతా—ఈతనియెడ దోషమున్నట్లు నాకుదోచుటలేదు

కాంతా—మంచిది. ఓయీ! నీవానలకఁబోఁమ్ము. సేవకా! తరువాత
వానిఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

(సేవకుఁడు దొంగను వెలువలకుఁ దీసికొనివచ్చును.)

కాంతు—ఓరీ! నీవెవ్వఁడవు ?

దొంగ—నేనా! మబ్బేటగాణ్ణి.

కాంతు—అనగా నేమి ?

దొంగ—దొంగతనమే ?

కాంతు—నీవీ పటముజూచి యేడ్చినదెదలకు ?

దొంగ—ఇదే నేనే దొంగనానకి పోయేతనికి మేడమీదకూకొని
ప్రాణేశా! అన్నది. ఆమోయినేను ఊ. అన్నా ఆమోయిని
పైసించి ఁగొచ్చింది. అప్పుడు నేను మెల్లంగఅడియికితోవతీశా.
ఆమోయిని అది నా యనకే వత్తుడది. అట్టపోయిఅట్టపోయి
అడియిమదైకు తీసికెళ్లే. ఆమోయిని నన్ను పెళ్ళిచేసుకోమని
కదలకుండ అడ్డంపొయ్యా. ఆమోయిని యేందెదోచానాచె
ప్పింది, అయెన్ని నాకుజెల్లు. పెళ్ళిచేసుకుంటావా లేదా! అం
తటాదగ్గరపోయా ఆమోయిని—

కాంతు—ఛీ! వెధవా! ఏంమోయని నీమొఖంమోయని.

దొంగ—ఆ. నీ మొఖంమోయిని—

కాంతు—ఛీ! బుద్ధిహీనుఁడా! శరీరముదగ్గరనుంచుకొని మాటాడుము

దొంగ—మరిగతై ఆమోయిని—మరిసిపొయ్యా కూసేపుండు

కాంతు—ఊ, దగ్గరకుపోయినావు.

దొంగ—మరిగతై, ఆమోయిని నీకుమంచి డెరుసుజ్జేవు. అయ్యేసుకు

నిగామని నెప్పిది, ఆమోయిని నేనుమాయింటి కెల్లియీ డెరుసు

తీసుకొని మావాళ్ళందరిని బిల్చుకొని బుకాయి గిక్కాయి

తీసుకొని అడికొచ్చేతల్ని అదేడుడ! ఆమోయిని—

కాంతు—[దెబ్బకొట్టి] ఛీ వెధవా! దబ్బిన దేచ్చి చెప్పుము.

దొంగ—ఆమోయిని మావాళ్ళతా నన్ను దొంగెదనా! దొంగ

మాటలు సెప్తావామాకని తలొక దెబ్బయేళారు. ఆమోయిని

నేను యెడుతు అడియినిబడివత్తాయుడా. యెటైయినదాన్ని పెళ్ళి

సేసుకోవాలనె నొచ్చొచ్చి ఆగోడమిద దానిబొమ్మ కనిపిచ్చే

తలికి ఆమోయిని యెడుపొచ్చి బోర్లీడేవులకి మీయదవ

తొచ్చి నన్ను కెట్టిగా పట్టుకొని నికుదాన్ని యిత్తాంరామని

సెప్పి ఆమోయిని కిటికీలోకూకుండబెట్టారు. అంగులో యీ

ళ్ళతా పూడారు ఆమోయిని—

కాంతు—ఓరీ! తలనొచ్చుచున్నదిగదరా! యింక మాటలాడక ఆవ

లుండును. పొమ్ము.

దొంగ—అంతా సెప్పొద్దుమరి—

కాంతు—[దెబ్బకొట్టి] ఆవకు బొమ్మ హగ్గిస్తే. [నగ్గతాపసేనుం

జూచి] అయ్యా వీసిగూర్చి యేమి చెప్పెదరు!

ప్రతా—వీడు చోరుడగుటచే ద్రావ్యపేక్షచలన నిటు మాయలం

బన్నెగాని వీడామెయందేమియు కపటమవలంబించి యున్నట్లు

నాకు దోచకున్నది.

కాంతు—మంచిది. ఓరీ! నీవావలకుం బొమ్మ. సేవకా! తరువాత

వానిదెయ్యి.

[సేవకుడు రాజకుమారుల నెలుకలికిఁదీసికొని వచ్చును.]

కాంతు—మీరెవ్వరు?

1, 2—మేమి రాచబిడ్డలము.

కాంతు—ఇందేలవచ్చితిరి!

1, 2 అయ్యా! కొన్నిమా సమాలక్కిందట వేమిరపురము మృగయా
 వినోదార్థమై కానవభూమి కెగిరివి. అ దొక తరుణింగాంచి
 ఆమెపై మోనా ముగిల్లి యామెను నిర్భంధించితిమి! కానియా
 బిడ మాకెన్నియో నీతులు చెప్పినది. వేమామె నీతులు
 విశ్వసింపక యామె బోవు పాత్రము నిరోధించితిమి. అంత
 వాయమ్మ యిట్లు బోధనది. "రాజకుమారులారా! నేనొక్కటి
 దెల్పెద వినుడు. మీ యడుపులిచు కడివికెట్టుడు" అన
 మేముట్లు జేసితిమి.

కాంతు—మంచియుక్తి బన్నినది. పిమ్మట

1, 2 పిమ్మట యీశ్వరముచు కనరివేసెదను. దానిముందు తెచ్చిన
 వానిని బెడ్లై వసని బలిక శరమును వేగముగవిసరివేసెను.
 అంత మేమాశరము కొట్టకై బర్వలిడిశరముగైకొనివచ్చు
 నదికి యామె మాపుడుపులచు రెండవశరమునుగైకొని యెం
 దోజనినది. మేమచలకుఁ గిరిసి దుస్తులు గోల్పోయి పురము
 జేదటకన్న యాకాంత యెండగలదోనెమకి పార్థింది మరల
 దుస్తులగైకొనుట మేలని దలంచి మార్గముఁ బట్టియిచ్చు టికిజేరి
 తిమి. ఇందామె కూపపటముఁగాంచిదుఃఖించితిమి, అతమమ్ము
 కారాగృహములుగఁ జేసిరి ఇతిమేగాని వేరెఱుంగము.

కాంతు—మంచి ది అయ్యా! ఇందులకు మీయభిప్రాయమేమి

ప్రతా—తొలుతవీరు మోహముచేడుపాత్రమునకుఁ బాల్పడియు
 కషటోపయమున నాకాంత దుస్తులఁ గైకొనిపోవుటనే కాంత
 లభింపకున్నను దుస్తులైన లభించిన మేలని దలచియిట్లుగా
 నాకాంతకై ద్రిష్ట్యుచున్నట్లు స్పష్టమైనది. కానివీరికిని యా
 క్కాంతకును సంబంధమేమియు లేదని తేటబడినది.

కాంతు—మంచిది సంభవించితిని.

ఓయీ! బుద్ధిహీనులూ గాఢనగ్రచుచు గాండత చేకన్నమిన్నగాఢక
పిన్న పెద్దలని యెంచక పరన్నాదులని జలంచకపట్టక గకుండు మీపు
రమున కెవ్వరైన విధివశమున ప్రశ్నినవారని నిర్భయింపించి పాపమా
జ్ఞింపక సదృశిగల్గి మెలంగుండు. పన్నతపు చేష్టలు మానుండు. కీర్తి
సంపాదింపును భరతమాతకు ఈ ఖిసెట్టకండు. [ప్రతాపసేననింజా
చి)అయ్యా! వీండ్రవలన నేలోపమా చేడి! నెలవిచ్చినారా॥

ప్రతా—వలోపముచు లేక.

కాంతు—యి కనికరి నెలవియవకునా!

ప్రతా—ఆ నికటంకముక.

కాంతు—మంచిది. అయ్యా! అయితకా తుని గోల్పోయి యిట్టి
కష్టములందు కాలమున రల పోణకాదు. దుగ్గీకరింప నే
మైన సందియమునా! ఉండిరె చెప్పును!

ప్రతా—లోపమేమియు లే. పని వానివ త్వముచు గాపాడుకొనిన
కాంత నేల నంగీకరింపకు. అపే యే, యంగీకరింపబడదు
కాంతు—నాథా! నిద్రానందములు లేక ఇన్నికష్టము లంది యీపుర
మందేరి పున పునమునా! కాదు గనుపుచున్న నిర్భాగ్యు
రాలగు కాంతామతిని ననే. ఇక కరుణింపుండు.

(అనుబంధము 21) (కాళ్ళపై పడుచు)

ప్రతా—(ఆశ్చర్యముగ) తస్వ! నిజముగ నీవు కాంతామతివా?

కాంతు—నాథా! నీవు నెలవయ్యాకని పూర్వరూపముఁ జూపెద,
స్త్రీరూపముఁ జూపుచు)

[ప్రవేశము చూచి, చలించి,] (ఒకవైపున)

కాంతా—సోదరీ! ఇట్లాశ్చర్యమునఁ జూపెదనేమి? ఇంతకాలము
నుండియు.

గీ. పురుషరూపంబు ధరియించి † పుడమి నేలి
కాంతుడనువేరఁ బరగి నీ † స్వాంతమునకు
సంతసము గూర్చి యుంటిబల్ † వింతగాను
చంద్రకేళి సహృదయి † సంగతిదియె.

నే నారుమాస బులు గడవుచెప్పిన దీమహనీయుడగు నాప్రి
యకాంతునికొకట మఱియు నే నిదివఱకు బడినకష్టములెల్ల నాచే
నిప్పుడు విచారింపబడిన పంచమహాపాతకులనొప్పు నీయైదుగురివల
ననే విండ్రొ జూచితివా? నీచాత్ములు.

ప్రతా—పీయకాంతా ! కాంతావతీ !

చ కలికిరొ నీగుణంబులను గన్గొననేరక వేశ్యచూటలన్
యిల నిజమంచునమ్మి నిను † వీడితి యెవరి మృదబుద్ధిన్
భళి యెనలోకమెల్లరును † బాగుగ రాజ్యము నేలి దుష్టులన్
లలనరొ శిక్ష జేసితివి † లక్షణవంతులు జూచిమెచ్చగన్
ప్రియా నేనొనర్చిన దుష్కార్యముల మానమునం చెంచక నన్ను
గావుమా.

కాంతా—నాథా ! ఇందు మీరేమిజేసితిరి । ఇదియంతయు విధివశ
మున జరిగినది. ఇందులకు మీరు చింతింపకుఁడు మఱియు
నీకోమలాంగి మీమృదుకరపల్లవముంబట్టి సుఖంప మీకొ
ఱ్ఱై నిరీక్షించు చున్నది. ఈమెంజేబట్టికృతార్థురాలఁ జేయ
పార్థిండు చుంటి.

చంద్ర—ఆర్యా! నన్నును యీకళింగ రాజ్యలక్ష్మినిఁ జేపట్టి సుఖం
పవేడుచున్నదాను. (నమస్కరించును)

ప్రతా—రామామణి! నీకోర్కె నెరవేర్చి యట్లనే యంగీకరించెద
లేమ్మి.

కాంతా—నాథా! 'శుభస్యశీఘ్రమ్' మృత్యునట్టిప్పుడే శుభము హూర్తము
గూడదాపుజేరినది గావున యింక జాగుసేయకుము సేవకా

[ప్రవేశము: సేవకుడు]

సేవ—సెలవు.

కాంతా—సత్వరంబఁ జని రెండుచితాసనములందెమ్ము,

సేవ—చిత్తము [నిష్క్రమించును]

(పునఃప్రవేశము సేవకుడు కుర్చీలతో)

కాంతా—నూతనదంక తులారా ఇయ్యాసనములలంకరింపుడు.

ప్రతా }
చంద్ర } [వాటిపై గూర్చుండురు]

కాంతా—[కర్పూరము వెలిగించి]

మంగళము

[లోలకన్

మానినులు భూస్థలిని ♦ మాన్యతగడించి ప్రియ ♦ మంజులవచోమృతము
బూనుకొని భర్తలకు ♦ బూజుగొగిజేసియిల ♦ పుణ్యవతులయ్యెదరుగాతన్
జానలను బూకుషులు ♦ సంబ్రముగ గైకొనియు ♦ జక్కగ గుఱించెదరుగాతన్
మానవత్తులైన రతిమూరసమల్లిధరకు ♦ మంగళము మంగళమహాశ్రీ॥

గీ. ధాత్రీయందు భరద్వాజ ! గోత్రీయుతుడు

కరము గూడూరి వంశ్యుండు ♦ ఘనయశుండు

మల్లయాగ్యుని పోతుండు ♦ పూజ్యతముడు

అరయ వేంకట శివకవి ♦ కాత్మజుండు

విచ్చదీని రచించె గో ♦ టీశ్వరుండు.

(యవనికజారును)

సంపూర్ణము

అనుబంధము.

కాంచ— హిందూస్తానితోడి ఏకతాళము

ఆహాహ యీ ఒగటికి జూడగ వేశ్యలె ధీలుగా? ||ఆ||

ముదఁ బుహాపగ మదఁ బుగ మగ యెదండలచిచూడంగ ||ఆ||

ప్రతా— 2 హిందూస్తానికాఫీ ఏకతాళము

గలికీ మిటానీ కాయజు కటానీ

అలుకాలేల నీకు బలుకొకనాతో

కాంచము లయొ కడుకొపమేలనే

కాయజుబానికి తాళగజాల మోహనాగియో వేడెదజాల

నన్ గాయటన్ది మేల సుగుణంబు లుదిమేల విచుబాలా ||ఆ||

కాంత— 3 డైలాగ్

వినువిచు విచు నీవైవాహికవి నీనియుజ్జేషకో — వేశ్యను

వీడున్ వినకయున్నావు — వీరిప్రచుమి — వేదవాక్యమిది

వినుమింకన్ ||

ప్రతా— చాలుచాలుని — సంగతిదెలిపెన్ — యేలబలెదవుగురువని

ఁన్నీ వేళకాచోని — వెనుకముందుక — నెరలుచులగనిటున

అనుకమునున్ ||

చా||

వేశ్యలు—

4 పాట

దృశ్యము

మహారాజ సుగుణాధారా — మముభోగ్యమమశోర

గావన్ — కరుణన్ వేగన్ — మముగను (హా)

॥మ॥

నీసరియెవరీ — భూస్థలి గనుగొన

భాసురగాత్రా — ఛరణకవిత్వా॥

వాసిగన్ — చేసొనన్ — దగునీకి — నీమదిక — రమమున॥వ॥

మాదగుకోర్కెలు — మహిదీప్తమునడి

సాదరముగ మము — సామువేగన్ — జగదాధారా ॥మ॥

కాంతా—

5 హి॥ శోడి — కూపకతాళము

ఏమిసేతు? వైవఘటన — యెందబోదునేక...

కామితార్థదైవరాయ — కనియుభోగవవా...

నేరమేమిశ్చసియుంటినో? — నేనెఱుగనే...

ధీరస్వాంత! పాణికాంత; — ఓననేలమా...

కారాగార మందునుంచుట — కారణబదేమిహా...

నేరమున్న వేరుశిక్ష — నేర్పరిం చరాదొక్కో...

॥క॥

కాంచ—

6 బేహగ్ రాగము — ఏకతాళము

ఆహా! మామర్మమల్ దెలియ నెవ్వరితలమాసల? ॥ఆ॥

ఇలమోహంబులౌ — పలునేసాబులకా — వడివేయుచునుక

ధనమార్జితచగ్గ — కామములగుండును — కాలంబుగడు

పుడుంగదా?

॥ఆ॥

కాంతా—

7 హిం|| తోడి రూపకతాళము

నాథా! గహనబాధా! నైపగలేనే?

||నా||

చెరసాలలోనన్ను — జేర్చిబాధించితో

పరగ వనమాలకంప — భావ్యామనీకేది

నా||

ఎటుపోదు నేనింక యెవరింకడిక్కయ్యె

నా||

కటకట నాకిట్లుగల్గునంచెఱుగనే

నా||

తల్లిదండ్రులు నమ్మి — యుల్లముహర్షింప

కల్లమాటల దెల్పి — నిల్లాలి కీపాట్లు

నా||

ఉత్త....

జైలాగు

మోహము, దీర్ఘకెందుబోయెదవే కలికిమితారీ కంతునికటారి !మో||

కుందరదనా! యిందువదనామందగమనా! వినగదే||

సుందరీ నిక్ - విడువజాల — పొందకుండ నేనికన్ ||మో||

కాంతా—చాల్ చాల్ నీచా సరసముదెలసెన్ - సఖులను గో

రగదగనా చీ

పరనారీ మణులకోరా_దురితమా - సరకమా - దెలియనా?

ఉత్త—దురితముసరకమదెందుంగలదె దూరమునుండెదవేనే బాలా

కాంతా—సరసుల కదియున్ ? సరగున దెలియన్ = చాల్ చాల్

చీపో - సరగున నీచా

ఉత్త—సరసుడనేనే—పరసములేలను సరగునచెంతకు రా||రా||రా

కాంతా—దురితము కావ్యము - దూరమునుండుమ - దుష్టుడ

చీ చీ పో.

9 శ్లోలాగు

దుష్ట—చాల్ చాల్ నారీ యోరాజకుమానీ

కాంతా—ఏలను ఛీ పోరా నన్నిటు కోరతీరా

దుష్ట—సఖి వినవా?

కాంతా—ఓరీ నీవు మనవా

దుష్ట—బరహింసలు - కాంతా పాపముగాదా యిల

కాంతా—పరనారిని - గోరుట - పాపముగాద ధర

దుష్ట—పరసఖివోదువా?

కాంతా—కూరనీవెటుగవా?

దుష్ట—సరి సరి కాంతా సరసకురావా?

కాంతా—సరసమదేరా సరగునపోరా?

దుష్ట—నారీ! వయ్యారీ! చిన్నారి! మితారీ!

కాంతా—యేలను ఛీ పోరా నన్నిటు కోరతీరా

దుష్ట—చాల్ చాల్ నారీ యోరాజకుమానీ

ప్రతా— 10 బేహగ్గోరాగము-ఆదితాళము

వేశ్యలగూడుట వెతలగునండీ వెడగుమానుడిక - విటులందరును || వే||

మోహము జూపించి ముద్దులదిసిపించి - మంచియు తేల్చు

రుగ్గా విటులక - ముంచియు తేల్చరుగా || వే||

మాన్యములమ్మించు - రాజ్యములమ్మించు - యిల్లా వాకిలీ

సున్నా - విటులకుయిల్లా వాకిలీ సున్నా || వే||

దాసునిగాజేసి వాసియుదెగగోసి - వరుసగ డొరము కే

యుక - వేశ్యల్ వరుసగ డొరము జేయుక || వే||

కాంచ—

11

10 పాటయే

ప్రతా—

12 హిం॥ తోడి ఏకతాళము

అకటా యటగాంచెదను నాప్రాణేశ్వరుని నే

॥న॥

కూర్చుడనయ్యెనే - భారగదోలితి

నానివనముఁకు - గురుపాపుడనై

॥య॥

మానినియొద్దైన - మసితివా లేదొకా

కాసనమృగములవే - కసిమింగెనేనిన్

॥న్న॥

— — —

కాంచ—

13 ఫీలు-ఏకతాళము

కరుణజూపవా నాధా వైరివినాశన

ధదణిపాల వందనీయ దరుణిబోనవా ॥క॥

కాంతామతి కీకప్తముల్

కడతేర్పరావా నాథా

కప్తదశలలోననుంటి బోవరావే

॥క॥

— — —

ప్రతా—

14 హిం॥ తోడి—ఆటతాళము

అయ్యోనాకాంతామతి కాంతామతి పోయెను హా! హా! ॥అ॥

పాపుడనేనిల

పడరాని పాల్లెన్నో పత్తికిడియు

పంపియుంటిని కానలకు పాపమనకి

బాలయలీల నుండెనో కానలందు

వేశ్యచే నిట్లుగల్గెగా వెతలునాకు

అయ్యో॥

— — —

కాంతా—

15 హిం|| తోడి-ఏకతాళమా.

అకటా ! మొట్టొదో చతురా? యీ గహనమున-జ-న- || అ

నాధా ! యీగతి — శాశ్వతమౌచేడు- నగనిబావపుగా

మా న స మ న

గూరులుగగని — మూరునిబారికి — సారెకుకుండ చునూ || న

ద రి జే ర గ వా

మారశరీరా — మహిమవివారా — మనగలనే? గీ||

నిన్ గ న క ని ల

||

1-2 రాజకుమారులు,

16

జైలాగ్.

1, రాజ|| చెలియనీకు కౌగిలొసగి — చెతఁజేసెగాగద. || చె||

కలిక్ ! యీమహాపుల — కిలను తాళిఁజాలసిక

చలమేలకు — నచచేకొను — జలజానన! మండగమన ! || చె||

కాంతా—చాలునుపొమ్మా ! నీసరపమెల్ల దెలిసెనుగా || చా||

పతరుణుల నిమిగ్దగ — పాపనుచుచలదన ? || చా||

2, రాజ — చాకయిటులాబుకొనికు — సరసగునె దలఁచుమా?

కానవుమున్నీ ధరిగల — కాముకోటిదన్పిసట్టి

మానిసిచరిత్రమోగు — మహిని విసవె కామిని ! || చా||

కాంతా—కాననెవరు లేరటంచునెంచియు — మానసమున అనుమాన

మువదలియు పాత్రాపాత్రావిచారణసల్పక — పలుకుచు

వేచుచునునిన్నిక — ఏమనిపేలితిమూఢాత్ముకా మానవా

ముడా ధీ ధీ.

|| 1 ||

చంద్ర

17 జూలై,

కొమ్మఝుఝుమ్మను - తుమ్మెదలరొదవిని

నిమ్మఝిచలేనెమది - యాహహ

చూడచూడనిటు చోద్యమయ్యెనాకు - సుందరాంగి యిదివిన

కనగ్గ యింపుగ్గ - సొంపుగ్గ - పెంపుగ్గ - అహ

యందెరుజూడుము యీలతలగ్గ.

చలి॥ కీరశారీకా కిలికిలరవములు - కీర్తివాణిబల్ తీరుగ నుండెను.

కోకమన్నధుఁడు - జేరిబాణముల - నారీమణుల పయి నడ

పెనొయనుగా?

కూయసాగెగ్గ - కుతుకముతోడగ్గ॥

చందురువదనా ! సుందరనయనా! ॥కీ॥

చంద్ర॥ ఈ యుద్యానము - లుంపుగనుండెగ్గ - యిందిరాక్షిరో ?

యిదెనీవుగనుమా !

విరులసొంపు - తరులపెంపు - నారులకింపు - బారులసొంపు యీ

చంద్ర॥ 18 హిం॥ తోడి—ఏకతాళము.

అహహ! యీయువకునిసరియగు - పురుషునిగంటిమ? వహ్వ
వహ్వ !

కంతు జయతు వసంతుల మిగిలెగ్గ - కాంతరొ ! వీనిపై

గల్గెను కాంతి

పూర్ణమచునుని గేరెడిమోయగ్గ - భుజములు గిరులన బో

లెన్ గనగ్గ.

కర్ణములెంచగ్గ - శ్రీలనుమించగ్గ కనులనుగాంచగ్గ

కమలములనగ్గ

॥అ॥

ఉత్త॥

19 ముఖారి—ఆదితాళము.

ఆహా , కామినీ , కనుపడవై...తివ?
కానలోనిన్ను నే కనుగొనియుండితి
చానరో, నిన్నుఁగాంచ - చాలనునేక॥ఆ॥

దుష్ట॥

20 ముఖారి—ఆదితాళము.

ఆహా ! కాంతరో , కనుపడవై...తివ?
రాజ్యమగోల్పోతి - రామరో, నిన్నని
వ్యాజముపన్నిటు - వ్యర్థుడనైతిగ॥ఆ॥

దొంగ

21 ముఖారి—ఆదితాళము.

యాడపోతివె ? ఓ ఆడమడిశా , యాడపోతివే?
పెళ్ళిసేసుకుంటాననీ - పారిపోతివె?, ఆడమడిశా,॥యా॥

2 రాజకుమారులు 22 ముఖారి—ఆదితాళము

ఆహా, మానినీ, కనుపడవై...తివ?
నమ్మకముతో మగ్నా - సమ్మతిపరచి
కొమ్మరో , దుస్తుల-కొనిచనియుంటికి? ॥ఆ॥

ప్రతా॥

23 ముఖారి—ఆదితాళము.

హాకాంతామతీ , కనుపడవై...తివ?
విన్నునేగోల్పోతి-నిముసములోననే
సన్నుతాంగిరొ , నే-నిన్నుఁగఁతునా? ॥హా॥

కా॥

24 మోహనరాగము-ఏకతాళము.

కరుణగాంచి - కరికరించి-బోవుమా నాధా,
 పడతి కష్టములెన్నో నేను-బ్రతుకజాల? పాణినాథ
 కడకుమిమ్ములఁ గాంచియుఁడితి-కష్టములుగట్టుబట్టె
 కూర్మలచేబడి-కుందియున్ననా
 కృపచేగాంచియు-కూరిమినించియు॥క॥

జయంతజయపాలము:

గ్రంథకర్త—బద్దిరెడ్డి కోటిశ్వరరావుగారు.

ఒకవంక వేశ్యాపిశాచి మాయోపాయములు: ఒకవంక బాల్య
 మిత్రుల ప్రేమావలోకనము: ఒకవంక తుచ్ఛమోహసామాజ్యమున
 గలుగు యికట్ల: ఒకవంక రాక్షసమారిణి వ్యభిచారిణియై కత్తిచేతన
 భర్తను భయంకరముగ హత్యజేయుట: పాణిమిత్రుని దస్థితి కతివ్ర
 తాశిరోమణివలన మృతకుమారుడు పునర్జీవుడగుట: భార్యల విడిచి
 వరాంగనాలోలురై నపురుషుల పడెడి పట్లన్నియునిఁ దుజర్కగా వర్ణింప
 బడినవి—ఇందు మేదరవాని యేలపాటలు: మహారాజపుత్రిక వ్యభి
 చారము, పాణిమిత్రుని కరితాపము, పతివ్రతను హత్యముమృదు
 మధురశైలిలో వర్ణింపబడినవి. చదివినకొలది మేన బులకలుఁజనిపక
 మాసపు. గద్య, పద్యములు, హృద్యముగనుండును—

వెల రు, 0—12—0

వలయువారు:—జనరల్ బుక్ డిపో, బెజవాడ.

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TP2A106 B 129
పుస్తకం పేరు	500 ప్రామాణిక
తారీఖు	25/10/24
ముందు అడ్డు	NO
వెనుక అడ్డు	NO
మొత్తం పేజీలు	97
పెద్ద సైజు పేజీలు	110
భాష పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	110
తయారు చేసినది	Hema
పేజీలు విడదీసినది	Hema
స్కాన్ చేసినది	Hema
పరీక్ష చేసినది	RAMYA
పేజీలు పరిచూసినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యబడింది	
తప్పులు	110
పరిస్థితి	Good